

İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ
HUKUK FAKÜLTESİ

6. ULUSLARARASI
SUÇ VE
CEZA
FİLM FESTİVALİ

6th INTERNATIONAL
CRIME &
PUNISHMENT
FILM FESTIVAL

"HERKES İÇİN ADALET"
"JUSTICE FOR ALL"

6. ULUSLARARASI
SUÇ VE CEZA FİLM FESTİVALİ
"YOKSULLUK"
TEBLİĞLER

6th INTERNATIONAL
CRIME AND PUNISHMENT FILM FESTIVAL
"POVERTY"
ACADEMIC PAPERS

Editör / Editor: Prof. Dr. Adem SÖZÜER

Yoksulluk/Poverty
30 Eylül-6 Ekim 2016 İstanbul
September 30-October 6 2016 İstanbul

www.icapff.com

/ icapff

/ uscff

/ uscff

6. ULUSLARARASI SUÇ VE CEZA FİLM FESTİVALİ

“YOKSULLUK”

TEBLİĞLER

6TH INTERNATIONAL CRIME AND PUNISHMENT FILM FESTIVAL

“POVERTY”

ACADEMIC PAPERS

Editör/Editor: Prof. Dr. Adem SÖZÜER

Yayın Kurulu/ Editorial Board

Arş. Gör. Büşra DEMİRAL BAKIRMAN

Arş. Gör. Buhari ÇETİNKAYA

Yazarlar/ Authors

Prof. Dr. Dr. h.c. mult. Hans-Heiner Kühne, Doç. Dr. Pınar Memiş Kartal, Prof. Dr. Migena Leskoviku, Anusooya Sivaganesan, Kanita Prušćanović, Arş. Gör. Volkan Aslan, Dr. Bülent Yücel, Prof. Dr. Stephen C. Thaman, Dr. Burcu Ertem, Yrd. Doç. Dr. İlknur Serdar, Arş. Gör. Dr. Nafise Yücedağ Göztepe, Arş. Gör. Barış Demirsatan, Dr. Nil Karabağ Bulut, Dr. Cansu Kaya Kızılırmak, Nassima Hanafi, T. A. Qerkin Berisha, Arş. Gör. Altan Rençber/Arş. Gör. İmran Semiz, Doç. Dr. Vesile Sonay Evik, Yrd. Doç. Dr. Ezgi Aygün Eşitli, Öğr. Gör. Başak Oya İşcan, Arş. Gör. Eylem Baş, İur. Dr. Soner Hamza Çetin, Yrd. Doç. Dr. T. Polat İşoğlu, Arş. Gör. Ezgi Cankurt, Doç. Dr. Necdet Neydim, Mehlika Philip, Arş. Gör. Dr. Dilan Tüysüz, Arş. Gör. Alper Tunga Küçük, Yrd. Doç. Dr. Sinan Altunç, Arş. Gör. Serpil Işık, Arş. Gör. Eren Kalanyuva, Arş. Gör. Necip Taha Gür, Av. Necip Şenel, Av. Merve Dömen, Yrd. Doç. Dr. Serhat Nasıroğlu, Arş. Gör. Eren Sohmaz, Prof. Dr. Melikşah Yasin

FESTİVAL BAŞKANINDAN

Sinema ve Hukukun Değerli Dostları,

Bu yıl altıncısını düzenlediğimiz film festivalimizde dünyadaki sorunların beyaz perdedeki yansımaları ışığında, konuşma ve çözüm aramayı sürdürüyoruz. Festivalin ruhunu yansıtan "Adaletin herkes için olduğu inancı" ile altıncı yılında festivalimizin yolculuğunun molası "Yoksulluk" temasında oldu. " *Dünyada saatte 300 çocuk açlıktan ölüyor! Dünyanın tüm zenginliklerinin yüzde doksanı, dünya nüfusunun yüzde birinin elinde!* gerçeklerini sadece bilgi ya da haber olarak okuyarak geçmenin, sorunları çözmek bir yana, sorunların artışına neden olduğunun artık herkes farkına vardı. Günümüzde iş dünyasının patronları dahi dünya nimetlerinin paylaşım ve dağılımındaki dengesizlikten rahatsız olduğunu söylüyor, "kapitalizmin böylesinden" şikâyet ediyorlar. Yoksulluk sadece edebiyatın ve sanatın en baş konularından biri olarak görünür olmaktan çıkıp, yaşamın her alanını etkileyen ve tüm sorunların temel kaynağı olan bir olgu olarak gündemdedir. Toplumsal ve yasal sorunların temelinde yer alan iki önemli etken yoksulluk ve yoksunluktur. Yoksulluk ve yoksunluk aynı zamanda adalet açısından sorun yaratan hastalık ve suçların da temel etkenleridir. Tüm dünyada adalet kavramı ve uygulamaları üzerine artan tartışmalar, bozulan toplumsal dengeler, gelir dağılımındaki adaletsizlikler dünya nüfusunun büyük kesiminde hızla artan "Yoksulluk" bağlamında ele alınmaktadır. Şimdi sıra yoksulluğun neden ve sonuçlarını tartışarak, gerçekçi çözümler bulmaya gelmiştir. Bu sürece katkı olacağını düşünerek sinema, hukuk, sosyoloji ve insan gelişimi bağlamında yoksulluğu festival boyunca birlikte izleyecek, tartışacak ve çözümler arayacağız.

Değerli dostlar, her film festivali duygu ve düşüncelerin buluştuğu bir forumdur. Biz bu yıl da tüm dünyadan sinemaseverleri İstanbul'da uluslararası suç ve ceza film festivalinin forumunda buluşturuyoruz. Bu buluşmada adaletle ilgili konuları sinemacıların film karelerinde izleyecek, sinema ve üniversitedeki panellerde tartışacağız. Festival kapsamında Türkiye'de ilk kez gösterime girecek olan adalet ve yoksulluk temalı, 30 adet uzun metrajlı filmi Beyoğlu Atlas ve Ortaköy Feriye sinemalarında izleyebileceksiniz. Bu filmler içinden on tanesi ve "Yoksulluk" temalı 9 kısa film ise "Altın Terazi" ödülleri için yarışacaklar. Bu yıl ayrıca programımızda "iz bırakanlar" başlığı altında yoksulluk konusunda Dünya ve Türk Sinemasının seçkin örneklerini izleyecek, anılara yolculuğa çıkacaksınız.

Dünyanın dört köşesinden gelecek sinema emekçileri ve akademisyenlerin katılımıyla bir hafta sürecek adalet dostları buluşmasını izlemek, dinlemek ve tartışmak için herkesi bekliyoruz. Festivalin gerçekleşmesi için destek olan tüm adalet dostlarına festival ekibi olarak gönülden teşekkür ediyor ve sizleri altı yıldır özenle biriktirdiğimiz "adalet dostlarına" katılmak için festivale davet ediyoruz.

Saygılarımızla.

Prof. Dr. Adem SÖZÜER
Festival Başkanı

FROM FESTIVAL DIRECTOR

Dear Friends of Cinema and Justice,

During the Sixth International Crime and Punishment Film Festival this year, we continue to discuss major world problems and look for solutions from the perspective of cinema. With our strong commitment to the belief in 'Justice for everyone', we have chosen 'Poverty' as our main theme for the sixth year of our Festival. *'Three hundred children die of hunger every hour in the world'. 'Ninety percent of the world's wealth is in the hands of one percent of the world population!'* Everyone is now aware that simply reading the facts as news does not help solve the problems, it actually increases them. Today, even the leaders of the business world complain about the uneven sharing and distribution of the world resources and 'capitalism of this kind'. Poverty, being one main theme in literature and arts, is always on top of the agenda since it has a great impact on all aspects of life and is the main source of all problems. Poverty and deprivation are two important factors behind all social and legal problems. They also lead to justice-related problems, such as illness and crime. Increasing volume of discussions on the issue of justice and its applications today focus on social imbalances, injustices in unequal distribution of wealth and 'poverty' which increasingly influences more and more people. Now, it is time to discuss the causes and consequences of poverty and find real solutions. Throughout the Festival, we will be watching poverty-themed movies and carrying out discussions and our search for solutions in the light of cinema, law, sociology, psychology and human development.

Dear friends, every film festival is a platform where emotions meet ideas. This year, The International Crime and Punishment Film Festival in Istanbul offers a platform where cinema-lovers from all around the world will get together. During the Festival, we will watch justice-themed films and discuss related issues. Throughout the Festival, 30 justice and poverty-themed long films will be screened for the first time at Beyoğlu Atlas and Ortaköy Feriye Movie Theatres. Ten of these long films together with another nine poverty-themed short films will compete for the Golden Scale Film Competition. This year, we will also offer you a journey to the past under the section 'Memorable' where you will watch outstanding examples from the Turkish and the World Cinema.

We welcome everyone to this one-week festival where you will meet numerous people from the world of cinema and academia from all around the world and watch a great selection of movies, attend panels and discussions on the same subject. As the Festival Team, we thank all our friends of justice who have contributed to making this event happen and invite you to join our network of 'friends of justice' which has constantly been getting bigger over the last six years.

Kind regards.

Prof. Dr. Adem SÖZÜER
Festival Director

İÇİNDEKİLER

FESTİVAL BAŞKANINDAN.....	3
FROM FESTIVAL DIRECTOR.....	5
Poverty and Access to Justice: Special Implications of "fair trial"	
<i>Prof. Dr. Dr. h.c. mult. Hans-Heiner Kühne.....</i>	11
Silahların Eşitliği İlkesi Çerçevesinde Yoksulun Yargılamada Temsili	
<i>Doç.Dr. Pınar Memiş Kartal .....</i>	17
Access to Justice and Poverty	
<i>Prof. Dr. Migena Leskoviku .....</i>	27
Social goals without rights – (Un) fair inequality made in Switzerland?	
<i>Anusooya Sivaganesan.....</i>	43
Poverty as a post-war struggle in Bosnia and Herzegovina	
<i>Kanita Pruščanović .....</i>	49
Yoksulluğun Karşısında Anayasalar: Gelişmiş Sosyal Devlet Anayasalarında Sosyal Haklar	
<i>Arş. Gör. Volkan Aslan.....</i>	57
Anayasa Mahkemesi Kararları Işığında Sosyal Devlet İlkesinin Anlamlandırılması Ve Türkiye Uygulaması	
<i>Dr. Bülent Yücel .....</i>	73
Poverty as a Defense or Mitigating Circumstance in U.S. Criminal Law	
<i>Prof. Dr. Stephen C. Thaman.....</i>	99
Yoksulluk ve Ceza Sorumluluğuna Etkisi	
<i>Dr. Burcu Ertem .....</i>	107
Türk Medeni Kanununun Velayet Hükümleri Kapsamında Yoksulluk Nedeniyle Çocuğun Korunması İçin Alınacak Önlemler	
<i>Yrd. Doç. Dr. İlknur Serdar.....</i>	113
Kadının Talep Ettiği Yoksulluk Nafakası (Woman's Alimony)	
<i>Arş. Gör. Dr. Nafiye Yücedağ Göztepe.....</i>	145
Yoksulluğa Karşı Bir Tedbir Olarak Yardım Nafakası (MK m. 364-366)	
<i>Arş. Gör. Barış Demirsatan .....</i>	159
Evlilik Birliğinden Doğan Giderlere Katılma Payının İhlali Dolayısıyla Kadının Yoksulluğa Düşme Tehlikesi Karşısında Medeni Kanun Kapsamında Başvurulabilecek Önlemler	
<i>Dr. Nil Karabağ Bulut .....</i>	179
Yasal Düzenlemeler ve Fiili Uygulamalar Işığında Türkiye'de Yoksul Kadının Kürtaj Hakkına Erişimi	
<i>Dr. Cansu Kaya Kızıllırmak.....</i>	205

The Role of Corruption in the Increasing Rates of Poverty	
<i>Nassima Hanafi</i>	223
Rule of Law in Kosovo and its Impact in Poverty	
<i>T. A. Qerkin Berisha</i>	231
Yoksullukla Mücadelede Vergisel Yöntemler Ve Türkiye Uygulamasının Değerlendirilmesi	
<i>Arş. Gör. Altan Rençber/Arş. Gör. İmran Semiz</i>	237
Yoksulluk ve Suç İlişkisi	
<i>Doç. Dr. Vesile Sonay Evik</i>	259
Yoksulluğun Çocuk Suçluluğuna Etkisi	
<i>Yrd. Doç. Dr. Ezgi Aygün Eşitli</i>	275
Çocuklarda Tekrar Suçluluğa Risk Teşkil Eden Etkenler İçerisinde Sosyo-Ekonomik Koşullar ve Yoksulluğun Yeri (Cindy C. Cottle, Ria J. Lee, Kirk Heilburn Meta Analizi Ekseninde Değerlendirme)	
<i>Öğr. Gör. Başak Oya İşcan</i>	291
Türk Ceza Kanunu'nun 229. Maddesinde Düzenlenen Dilencilik Suçunun Yoksulluk Bağlamında Değerlendirilmesi	
<i>Arş. Gör. Eylem Baş</i>	313
Yoksulluk ve Adli Para Cezası	
<i>Iur. Dr. Soner Hamza Çetin</i>	351
Yoksulluğun Türk Ceza Kanunu'ndaki İzleri	
<i>Yrd Doç. Dr. T. Polat İşoğlu</i>	373
Hırsızlık Suçunda Değer Azlığı Kavramı ile Zorunluluk Hali ve Yoksulluk İlişkisine Dair Değerlendirme	
<i>Arş. Gör. Ezgi Cankurt</i>	391
Çocuk Edebiyatı Metinlerindeki Yoksulluk ve Yoksunluk Kavramlarına İç İçelik ya da Karşıtlık Üzerinden Yeniden Bir Bakış	
<i>Doç. Dr. Necdet Neydim</i>	401
Çocuk Kahramanlar Üzerine Kurgulanmış Filmlerde Yoksulluğun Yansıması ve Film Kurgusu İçinde Yoksulluğun Görsel Tanımına Dönük Tanıklıklar	
<i>Doç. Dr. Necdet Neydim/ Mehlika Philip</i>	409
"Dünya Senindir": Amerikan Rüyası ve Suç İlişkisi Çerçevesinde Gangster Filmleri	
<i>Arş. Gör. Dr. Dilan Tüysüz</i>	421
Hukuk Muhakemeleri Kanunu'na Göre Adli Yardım	
<i>Arş. Gör. Alper Tunga Küçük</i>	437
Bir Adil Yargılanma Hakkı Olarak Maddi Olanaklardan Yoksun Kişinin Avukat Yardımından Yararlanması	
<i>Yrd. Doç. Dr. Siman Altunç</i>	455

İcra Hukuku'nda Yoksulluğun Önlenmesinde Bir Araç Olarak Haczedilmezlik	
<i>Arş. Gör. Serpil Işık</i>	467
Danıştay Kararlarına Göre Sosyal Güvenlik Hizmetlerinde İdarenin Takdir Yetkisinin Sınırları	
<i>Arş. Gör. Eren Kalanyuva</i>	505
İdare Hukuku Boyutuyla Sosyal Yardımlar	
<i>Arş. Gör. Necip Taha Gür</i>	513
Kıdem Tazminatı, Asgari Ücret	
<i>Av. Necip Şenel</i>	523
Çocuk ve Kadın İşçiler, Sigortasız İşçiler	
<i>Av. Merve Dömen</i>	529
Göç, Yoksulluk ve Sağlık	
<i>Yrd. Doç. Dr. Serhat Nasıroğlu</i>	537
Yoksulluğun Giderilmesinde Kamu Hizmetinin "Eşitlik İlkesi" Gereğince İdarenin Rolü	
<i>Arş. Gör. Eren Solmaz</i>	543
Kentsel Dönüşüm Mevzuatının "Yoksullukla Mücadele" Bağlamında Değerlendirilmesi	
<i>Prof. Dr. Melikşah Yasin</i>	555

İcra Hukuku'nda Yoksulluğun Önlenmesinde Bir Araç Olarak Haczedilmezlik

Arş. Gör. Serpil Işık*

İNCELEME PLANI:

§ I. GİRİŞ, § II. İcra Hukuku ve Temel Haklar İlişkisi, § III. Alacaklı ve Borçlu Bakımından Dikkate Alınması Gereken Temel Haklar, A. Genel Olarak, B. Cebri İcra Hukukunda Alacaklı ve Borçlunun Temel Hakları ile Yoksulluğun Önlenmesinde Bir Araç Olarak Haczedilmezlik İlişkisi, 1. Sosyal Devlet İlkesi (AY m. 2), 2. Ölçülülük (Orantılılık) İlkesi (AY m. 13), 3. İnsanlık Onuru, 4. Yaşam Hakkı ve Kişiliğin Korunması, § IV. Cebri İcra Hukukunda Menfaat Dengesi ve Haczedilmezlik ile Yoksulluk İlişkisi, § V. Cebri İcranın Kapsamı, A. Genel Olarak, B. Haczi Caiz Olmayan Mal ve Haklar, 1. Genel Olarak, 2. Tamamen Haczi Caiz Olmayan Mal ve Haklar, a. İcra İflas Kanununun 82'nci Maddesinde Belirtilen ve Haczi Caiz Olmayan Mal Ve Haklar, b. Özel Kanunlara göre Haczi Caiz Olmayan Mal ve Haklar, 3. Kısmen Haczi Caiz Olmayan Mal ve Haklar, § SONUÇ

ÖZET

Borçlu borcunu ifa etmediğinde, alacaklı alacağını elde etmek için, devletin cebri icra organlarına başvurarak icra takibi başlatmalıdır. İcra iflas hukukumuzda, icra takibinin kesinleşmesi üzerine, kural olarak, borçlu ekonomik değeri bulunan bütün mal, hak ve alacakları ile alacaklıya karşı sorumludur. Ancak, birtakım insani düşüncelerle, borçlunun malvarlığına dahil olan bazı mal, hak ve alacakların haczinin caiz olmadığı kabul edilmiştir. Bu sebeple, borçlunun ve ailesinin yaşaması ve iktisadi varlığını sürdürerek toplumsal ölçekte yoksul hale gelmemeleri için ihtiyaç duydukları malların ellerinde bırakılmasını temin edici düzenlemeler getirilmiş ve böylece haczi caiz olan mal ve hakların sınırlandırılması yoluna gidilmiştir. Bu sayede, alacaklının alacağına kavuşması sağlanırken, borçlunun ve ailesinin topluma muhtaç hale düşürülmemesi, yoksul kılınmaması, asgari yaşam standardını muhafaza etmesi ve

---

(*) İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Medeni Usul ve İcra-İflas Hukuku Anabilim Dalı Araştırma Görevlisi [serpil.isik@istanbul.edu.tr; isikserpil1988@hotmail.com].

İcra Hukuku'nda Yoksulluğun Önlenmesinde Bir Araç Olarak Haczedilmezlik
Arş. Gör. Serpil Işık

ekonomik varlığını devam ettirebilmesi sağlanmak istenmiştir. Hacı caiz olmayan mallar, İcra İflas Kanunu'nun 82 vd. maddelerinde düzenlenmiştir. Böylece, İİK m. 82 vd.'nda ifade edilen hacı caiz olmayan mal ve haklar, getirilmesindeki temel amaç bakımından, devletin Anayasada ve Uluslararası sözleşmelerde vatandaşlarına temin etmekle yükümlü olduğu çeşitli temel hakların gerçekleştirilmesine de hizmet etmektedir.

Anahtar Kelimeler: İcra ve İflas Hukuku, Hacı, Haczedilmezlik, Yoksulluk, Yoksulluğun Önlenmesi,

ABSTRACT

When the debtor does not discharge his obligation, for to obtain the claims of the creditor, execution proceeding should be commenced by applying to the executive organs of the state. In our Enforcement and Bankruptcy Code (EBC), upon the finalization of the execution proceeding, as a rule, the debtor is responsible against the creditor with all his properties, rights and debts which have economical values. However, it was accepted that due to a number of humanistic thoughts, some properties, rights and the debts included in the property ownership of the debtor were non-seizable. For this reason, for the debtor and his family's living and not to become poor in the social scale for being able to continue his financial asset, regulations providing the properties which they required to remain in their hands, were issued and thus the restriction of the seizable properties and the rights, were sought. By this means, while providing the creditor's obtaining his debt, the debtor and his family's not getting into a needy state, not causing them to become poor, their preserving the minimum life standard and their maintaining their economic assets, were wanted. The non-seizable properties were regulated in the 82th Article and the other articles of the Enforcement and Bankruptcy Code. Thus, the non-seizable properties and the rights that are stated in the 82th Article of the Enforcement and Bankruptcy Code, serve to the realization of the various rights which the state is obliged to provide for its citizens in the Constitution and the International conventions in terms of accomplishing their main goals.

Keywords: Execution and Bankruptcy Law, Attachment, Unseizable Property, Poverty, Prevention of Poverty

§ I. GİRİŞ

Modern takip hukuku, sadece borçlunun malvarlığı üzerinde cebri icra faaliyetinin gerçekleştirilebileceğini öngörmektedir. Bu yüzdendir ki, borçlunun borcunu ödeyememesinden dolayı malvarlığından başka sahip olduğu değerleri ve özellikle de kendi şahsı üzerinde herhangi bir cebir işlemi uygulanmayacaktır. Bu sebeptendir ki, alacağını elde etmek isteyen alacaklı, bu amacını gerçekleştirmek üzere, kendisine borçlu olan kişiye karşı, icra takibinde bulunacak ve böylece devletin icra

İcra Hukuku'nda Yoksulluğun Önlenmesinde Bir Araç Olarak Haczedilmezlik
Arş. Gör. Serpil Işık

organları tarafından borçlunun malvarlığı değerleri tizerinde birtakım müdahalelerde bulunulacaktır.

Alacaklı tarafından gerçekleştirilen cebri icra prosedürü neticesinde, borçlunun malvarlığı değerleri, devletin bu hususta görevli ve yetkili olan organları tarafından haczedilecek ve ardından da satılarak paraya çevrilecektir. Böylelikle, alacağını elde etmek isteyen alacaklı, paraya çevirme prosedürü neticesinde elde edilen tutardan tatmin edilecektir.

Hal böyle olmakla birlikte, cebri icranın bütün şartlarının gerçekleştirildiği bir takipte dahi, devletin yetkili icra organları, borçlunun bütün malvarlığı değerlerine el koyamayacaktır. Zira, cebri icra faaliyeti, borçlunun Anayasa'da korunan temel hak ve hürriyetlerine aykırı bir şekilde gerçekleştirilemeyecektir. Bu sebeptir ki, uygulanan icra faaliyeti neticesinde, borçlunun ve ailesinin mütevazı bir yaşam sürdürebilmesi için ihtiyacı olan mal, hak ve alacakları elinden alınamayacaktır¹.

Kanun koyucu, İcra İflas hukukunda getirdiği düzenlemelerle alacaklının alacağını elde etmesinde araç olurken diğer taraftan da borçlunun asgari yaşam şartlarının ortadan kaldırılmasına ve böylece topluma muhtaç bir hale gelmesine sebep olmamalıdır. Bu yüzden ki, getirilen düzenlemelerle, borçlunun insanlık onurundan başka, Anayasa ve çeşitli uluslararası sözleşmelerde tanınan temel hak ve hürriyetlerin korunmasına, bunun neticesinde de, toplumsal ölçekte borçlunun yoksul kılınmamasına sebep olacak şekilde haczedilemeyecek mal ve haklara ilişkin düzenlemeler öngörülmüş bulunmaktadır.

Haczedilemeyecek mal ve haklara ilişkin olarak kanun koyucu tarafından getirilen düzenlemeler ile kamu düzenini temin etmek², insani hisleri rencide etmemek, sosyal devletin (AY m. 2) gereğini yerine getirmek gibi pek çok amaca da hizmet edilmiş olmaktadır.

Borçlunun ve ailesinin yaşamını sürdürebilmesi ile ekonomik varlığını devam ettirebilmesi için istisnai olarak getirilen ve aslında birtakım sosyal ve insani düşüncelere hizmet eden³ haczedilmezlik kurumuna ilişkin temel düzenlemeler gerek bizim kanunlarımızda gerekse de yabancı hukuk sistemlerinde öngörülmüş

¹ Baki Kuru, *İcra ve İflas El Kitabı*, Ankara, Adalet Yayınevi, 2013, s. 502

² Gerçekten de haczedilemezliğe ilişkin düzenlemelerin neticesinde sadece borçlunun menfaatleri değil, aynı zamanda kamunun menfaatleri de korunmuş olacaktır (İlhan E. Postacıoğlu, *İcra Hukuku Esasları*, İstanbul, Sulhi Garan Matbaası Kol. Şti., 1967, s. 330; İbrahim Özbay, *İcra ve İflas Hukukunda Haczedilmezlikten Feragat* (İİK m. 83/a), *AÜEHFD*, 2005, C. IX, s. 543-567, s. 543; Talih Uyar, *Haczi Caiz Olmayan Mallar ve Haklar, Recai Seçkin'e Armağan*, Ankara, 1974, s. 551-586, s. 551). Zira, borçlunun elinden bütün malvarlığı alınabilseydi bu nedenle devlet sosyal yardımlarla, borçluya tekrardan asgari bir yaşam standardı sağlamak zorunda olacaktır (Walker/Taş Korkmaz, *a.g.m.*, s. 1569).

³ Kuru, *El Kitabı*, s. 502; Özbay, *a.g.m.*, s. 543-544; Uyar, *a.g.m.*, s. 551.

İcra Hukuku'nda Yoksulluğun Önlenmesinde Bir Araç Olarak Haczedilmezlik
Arş. Gör. Serpil Işık

bulunmaktadır. Buna göre, Türk hukukunda İİK m. 82 vd.'nda; Alman hukukunda⁴, ZPO §§ 811 vd.'nda; § 850 ile § 851'de ve İsviçre hukukunda⁵ ise, SchKG Art. 581 Art. 592 ve Art. 593'de haczedilmezliğe ilişkin esaslar öngörülmüş bulunmaktadır⁶. Haczedilemeyeceği düzenlenen çeşitli mal ve haklar, borçlu ile ailesinin yoksulluğa düşmemesi ve böylece ekonomik varlığını insanlık onuru ile bağdaşır şekilde devam ettirebilmesi için istisnai olarak getirilmiş düzenlemelerdir.

Bu çerçevede, çalışmamız kapsamında sosyolojik bir olgu olan yoksulluk temelinde haczedilemeyecek olan mal ve alacaklar değerlendirilecek ve yoksul bir insan haline gelmeme; mütevazı bir yaşam sürdürebilme kriterine göre, haczedilemeyecek olan mal ve haklar ortaya konulmaya çalışılacaktır. Bu ise, aynı zamanda icra hukukunun temel haklara ve sosyolojik olgulara hizmet eden bir kurum olma fonksiyonuna da sahip olduğunun ortaya konulması bakımında da faydalı olacaktır.

§ II. İcra Hukuku ve Temel Haklar İlişkisi

Modern İcra Hukuku, amaçsal olarak maddi hukuka ilişkin talebin somutlaştırılmasına hizmet etmektedir⁷. Bu kapsamda, devletin cebri icra organları, sadece şeklen alacaklı görünen bir kimsenin hakkını, kanunda öngörülen usullere riayet etmesi üzerine (ilamsız icrada olduğu gibi) kendisine yönelteceği bir talep ile veya öncelikle maddi hukuka göre yargı organlarıncaya verilmiş bir hükmün varlığı üzerine gerçekleştirmekle yükümlüdürler. Zira, ihkak-ı hakkın yasak olduğu modern hukuk düzenlerinde^{8,9} bu husus, Devletin temel ve asli görevleri arasında yer almaktadır¹⁰.

⁴ Adolf Baumbach/Wofgang Lauterbach/Jan Albers/Peter Hartmann, *Zivilprozeßordnung*, 58. Aufl., München, Verlag C.H. Beck, 2000, § 811, s. 1946 vd.; Richard Zöller/Max Vollkommer, *Zivilprozeßordnung*, 22. Aufl., Köln, Verlag Dr. Otto Schmidt, 2001, § 811, s. 1993; Mehmet Yalçın, *İcra ve İflas Hukukunda Mesken Haczi*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2009, s. 11; Uyar, a.g.m., s. 551; Timuçin Muşul, *İcra ve İflas Hukuku*, C. I, Gözden Geçirilmiş ve Genişletilmiş 6. Bs., Ankara, Adalet Yayınevi, 2013, s. 632; Özbay, a.g.m., s. 543.

⁵ İsviçre hukukunda haczedilmezlikle ilgili son değişikliklerle ilgili açıklamalar için bkz. Sema Taşpınar, *İsviçre Federal İcra ve İflas Kanununda Yapılan Değişikliklere Genel Bir Bakış*, 75. Yaş Günü İçin Prof. Dr. Baki Kuru Armağanı, Ankara, 2004, s. 599-670, s. 621.

⁶ Yalçın, a.g.t., s. 11; Uyar, a.g.m., s. 551.

⁷ Mehmet Kamil Yıldırım, *İcra Hukukunun Anayasa ile İlişkisi ve Ölçülülük İlkesi*, *Hukuk Araştırmaları Dergisi*, 1989, S. 1-3, s. 98-115, s. 99; Mehmet Kamil Yıldırım/Nevhis Deren-Yıldırım, *İcra ve İflas Hukuku*, Genişletilmiş ve Gözden Geçirilmiş 6. Bs., İstanbul, Beta Basım, 2015, § 1, s. 1 ve 5.

⁸ Nitekim Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (AİHS) Şahsiyetin Korunmasına İlişkin Ek Protokol'ü m. 1 uyarınca, "Hiç kimsenin akdi yükümlülüklerini yerine getirememesinden dolayı hürriyetinin kısıtlanamayacağı" öngörülmektedir. Yalnız, ihkak-ı hakkı yasaklayan kuralın bir istisnası bulunmaktadır ve bu kural TBK m. 64'de yer almaktadır. Bunun dışında borçlu borcunu kendi rızası ile yerine getirmese, bu durumda, alacaklı alacağını Devlettten yardım isteyerek elde edebilecektir. Zira, cebri icranın yerine getirilmesi münhasıran devlete aittir.

⁹ Walker/Taş Korkmaz, a.g.m., s. 1567.

¹⁰ Yıldırım, a.g.m., s. 98.

İcra Hukuku'nda Yoksulluğun Önlenmesinde Bir Araç Olarak Haczedilmezlik
Arş. Gör. Serpil Işık

Maddi hakların somutlaştırılmasına hizmet eden cebri icra hukuku kapsamında gerçekleştirilen işlemler bakımından birtakım temel hak ve hürriyetlerin de dikkate alınması zorunludur¹¹. Bu kapsamda, hukuk devleti ilkesi, eşitlik ilkesi ve sosyal devlet ilkesi ile mülkiyet hakkı, şahsiyet hakkı gibi bazı temel haklar da cebri icrayı gerçekleştirecek olan devlet organları tarafından dikkate alınması gereken temel hak ve hürriyetlerden bazılarıdır¹².

İcra hukukunda dikkate alınması zorunlu olan temel haklar ve hürriyetler, Türkiye Cumhuriyeti Anayasası¹³ başta olmak üzere, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi (AİHS) ile Avrupa Sosyal Şartı gibi pek çok uluslararası metinde kaynağını bulmaktadır¹⁴. Gerek Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesini gerekse de Avrupa Sosyal Şartını değerlendirdiğimizde, İcra-İflas hukuku ile temel haklar arasındaki ilişkiyi ortaya koyan birçok düzenlemenin var olduğu dikkatimizi çekmektedir.

İcra hukukunun klasik temel haklara hizmet eden bir kurum olduğunu ortaya koyan düzenlemeler kapsamında, Anayasamızda ve AİHS'nde temel bulan sosyal haklar, mülkiyet hakkı ile insanlık onurunu somutlaştıran bir örnek olarak haczedilmezliğe ilişkin İİK m. 82 vd.'nda (ZPO §§ 811 vd.) yer alan düzenlemeler ifade edilebilecektir¹⁵. Yine, Avrupa Sosyal Şartı'nda yer alan düzenlemelerden; herkesin konut edinme hakkına sahip olması (Bölüm 1/31); ailenin tam gelişmesini sağlamaya yönelik bir düzenleme olan çocukların da uygun sosyal, hukuki ve ekonomik korunma hakları (Bölüm 1/16 ve 17) gibi düzenlemeler İcra-İflas hukukundaki mesleki alet ve edevatın haczedilmezliği (İİK m. 82/f. 1, b. 4), ücretin ve maaşın bir kısmının haczedilebilirliği (İİK m. 83), emekli maaşının haczedilemezliği (İİK m. 83) ile konut edinme hakkı bakımından da, borçlunun haline münasip evinin haczedilemezliği (İİK m. 82/f. 1, b. 12) arasında somut bir ilişkinin var olduğu ifade edilebilecektir¹⁶. Görüldüğü üzere, herkesin yaşama, maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirerek sürdürme hakkına sahip olduğu ve böylece başkasına muhtaç ve yaşam standardı olarak yoksul bir hayat sürmeye mecbur kılınmayacağı, temel hak ve hürriyetlere dayanan düşüncelerden kaynaklanarak İcra ve İflas Kanunu ile diğer Kanunlarda bazı mal ve hakların haczedilemeyeceğine ilişkin düzenlemelerin getirilmesini gerektirmiştir¹⁷. Gerçekten de, haczin kapsamının¹⁸ herhangi bir sınırlama getirilmeden

¹¹ Yıldırım/Deren-Yıldırım, a.g.e., § 1, s. 5.

¹² Yıldırım/Deren-Yıldırım, a.g.e., § 1, s. 5.

¹³ RG., 9.11.1982, S. 17863 (Mükerrer).

¹⁴ Türkiye Cumhuriyeti, gerek Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'ne gerekse de Avrupa Sosyal Şartı'na taraf olmuştur. Ayrıca, 1982 tarihli Türkiye Cumhuriyeti Anayasası m. 90 uyarınca da söz konusu milletlerarası sözleşmeler birer iç hukuk kuralı olarak kabul edilmektedir.

¹⁵ İnsanlık onuru (AY m. 17) ve haczedilmezlik kurumu arasındaki ilişki için bkz. aşa. III, B, 3. Ayrıca bkz. Walker/Taş Korkmaz, a.g.m., s. 1567; Yıldırım/Deren-Yıldırım, a.g.e., § 1, s. 6.

¹⁶ Yıldırım/Deren-Yıldırım, a.g.e., § 1, s. 6.

¹⁷ Cenk Akil, Yargıtay Kararları Işığında Haline Münasip Evin Haczedilmezliği (Meskeniyeti) İddiası, AÜHFĐ, 60 (4) 2011, s. 775-808, s. 777.

¹⁸ Cebri icranın kapsamı için bkz. aşa. § V, C.

İcra Hukuku'nda Yoksulluğun Önlenmesinde Bir Araç Olarak Haczedilmezlik
Arş. Gör. Serpil Işık

borçlunun sahip olduğu her türlü mal ve hakkın oluşturduğu bir hukuk düzeninde malları elinden alınan bir borçlunun yoksul hale gelmesine sebep olunarak başta devlet olmak üzere başkalarını yardımına muhtaç olacağı ve netice olarak da, ilk planda mülkiyet hakkı olmak üzere, sosyal hakları ile yaşam hakkı ve insanlık onuruna yakışan bir hayat sürdürebilme hakkının zedeleneceği ifade edilebilecektir.

Özetle, İcra İflas hukuku Türkiye Cumhuriyeti Anayasası ile Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ve Avrupa Sosyal Şartı gibi birtakım uluslararası metinlerde ifade edilen temel haklar ve ilkelerle yakından ilgili olup; aynı zamanda, bu temel hak ve ilkelerin somutlaştırılması amacına da hizmet etmektedir¹⁹. Bu kapsamda, İİK m. 82 vd. (ZPO §§ 811 vd.)'nda yer alan haczedilemeyen mal ve haklar konumuz bakımından özel bir önem arz etmektedir. Buna göre, kanun koyucu birtakım ekonomik ve sosyal nedenlerden dolayı bazı mal ve hakların haczedilemeyeceğini özel olarak düzenlemiş bulunmaktadır²⁰. İİK m. 82 vd.'nda (ZPO §§ 811 vd.) ifade edilen haczedilemeyen mallar ve haklar, borçlu ve ailesinin yoksul hale düşerek toplumun ve devletin sosyal yardımına muhtaç bir duruma gelmemesi ve borçlunun ekonomik varlığını devam ettirebilmesi gibi devletin anayasada ve uluslararası sözleşmelerde vatandaşlarına temin etmekle yükümlü olduğu sosyal hakların gerçekleştirilmesine hizmet etmektedir.

§ III. Alacaklı ve Borçlu Bakımından Dikkate Alınması Gereken Temel Haklar

A. Genel Olarak

Cebri icra öncelikli olarak alacaklının alacağını elde etmesine hizmet edecek olsa da, bu amaç yerine getirilirken borçlunun da toplum içinde insanlık onuru ile bağdaşmayan bir yaşam sürdürmesi sonuçlanmamalıdır. Bu bakımdan, ihkak-ı hakkın yasak olduğu modern hukuk düzenlerinde, cebri icra faaliyetini yerine getirmekle aslen görevli olan devletin, bu hususu icra etmekte olan organları aracılığıyla gerçekleştirdiği işlemler, borçlu ile alacaklının sahip olduğu temel haklar ile cebri icra hukukundaki menfaatler dengesine aykırı olmamalıdır.

Bu amaçla, icra hukukunda alacaklı ile borçlunun sahip oldukları temel haklar değerlendirildiğinde, cebri icranın öncelikle alacağını alamayan alacaklının mülkiyet ve kimi zaman da şahsiyet hakkını/haklarını koruyarak bu hakkını/haklarını elde edebilmesinde bir araç olmayı amaçladığı ve yine, alacaklının hak arama özgürlüğünü de temin etmeye çalıştığı görülmektedir²¹. Buna karşılık, alacaklının karşısında yer alan borçlunun cebri icrada tamamen korunmasız bırakılması düşünülemez. Bunun sebebi, kendisine cebri icra organlarınca müdahalede bulunulan borçlunun, bu suretle pek çok

¹⁹ Yıldırım/Deren-Yıldırım, a.g.e., § 1, s. 5.

²⁰ Kuru, *Hacı Caiz Olmayan Şeyler*, s. 544; Sabri Şakir Ansay, *Hukuk İcra ve İflas Usulleri*, 5. Bs., Ankara, İstiklal Matbaası, 1960, s. 97.

²¹ Muhammed Özkes, *İcra Hukukunda Temel Haklar ve İlkeler*, Ankara, 2009, s. 36.

İcra Hukuku'nda Yoksulluğun Önlenmesinde Bir Araç Olarak Haczedilmezlik
Arş. Gör. Serpil Işık

hakkına da dokunulma ihtimalinin bulunmasıdır. Gerçekten de, aleyhine icra yoluna başvurulmuş borçlunun, mülkiyet hakkı, yaşam hakkı, özgürlük hakkı, insanlık onuru ve kişilik hakları ile sosyal hakları her türlü müdahalelere karşı korunmayı gerektirmektedir²². Görüldüğü üzere, cebri icra hukuku, alacaklı ve borçlu bakımından dikkate alınması gereken temel hakların çatıştığı bir temel hak alanıdır.

B. Cebri İcra Hukukunda Alacaklı ve Borçlunun Temel Hakları ile Yoksulluğun Önlenmesinde Bir Araç Olarak Haczedilmezlik İlişkisi

İcra hukukunda alacaklı ile borçlunun sahip olduğu -ve yukarıda ifade ettiğimiz- temel hakların yanında, sosyal devlet ilkesi, ölçütlülük ilkesi, insanlık onuru ve yaşam hakkı ile kişiliğin korunması, icra hukukunda yoksulluğun önlenmesinde bir araç olarak haczedilmezlik konusu bakımından ayrıca önem arz etmektedir.

Bu sebeptir ki, aşağıda, bu Anayasal haklar ile icra hukukunun bir kurumu olan haczedilmezliğin ayrıca ifade edilerek sosyolojik bir olgu olan yoksullukla olan ilişkisinin ortaya konulması gerekmektedir.

1. Sosyal Devlet İlkesi (AY m. 2)

1982 Anayasasının Cumhuriyetin niteliklerini düzenleyen 2. maddesinde, "Türkiye Cumhuriyeti, toplumun huzuru, milli dayanışma ve asalet anlayışı içinde insan haklarını saygılı, Atatürk milliyetçiliğine bağlı, başlangıçta belirtilen temel ilkelere dayanan, demokratik, laik ve sosyal bir hukuk Devletidir" denilmektedir.

Sosyal devlet, bireylerin sosyal durumları ile ilgilenen onlara asgari bir yaşam düzeyi sağlamayı, sosyal adalet ile sosyal güvenliği temin etmeyi kendisine ödev bilen devlettir²³. Tanımından da anlaşılacağı üzere, sosyal devlet, vatandaşlarının asgari yaşamlarını sürdürebilmeleri ve kendi başlarına toplumda ayakta kalabilmelerini temin edecek olan devlettir.

Yukarıda ifade ettiğimiz ve Anayasamızın 2. maddesinde vurgulanan sosyal devlet anlayışının bir gereği olarak alacaklı sırf sosyal durumu sebebiyle alacağını elde etme imkanından yoksun kılınmamalı diğer taraftan borçlu da kendisine karşı yapılan bir takip sebebiyle sahip olduğu her şeyin elinden alınması neticesinde topluma muhtaç hale getirilmemelidir²⁴. Bu sebeptir ki, devlet, alacaklı bakımından (veya kimi durumlarda da borçlu bakımından) onun adli yardımdan yararlanmasını sağlayarak; borçlu bakımından ise, sahip olduğu bütün mallarının haczin konusu edilmemesini

²² Wolf-Dietrich Walker, Cebri İcra Borçlunun Korunması, (Çev.: Hülya Taş-Korkmaz), Prof. Dr. Ramazan Arslan'a Armağan, C. II, Ankara, Yetkin Yayıncılık, 2015, s. 1567-1573, s. 1567.

²³ Yalçın, a.g.t., s. 6.

²⁴ Yalçın, a.g.t., s. 6; Hakan Pekcanıtez/Oğuz Atalay/Meral Sungurtekin-Özkan/Muhammet Özkes, İcra ve İflas Hukuku Ders Kitabı, Ankara, Yetkin Yayınları, 2014, § 1, s. 57-58.

İcra Hukuku'nda Yoksulluğun Önlenmesinde Bir Araç Olarak Haczedilmezlik
Arş. Gör. Serpil Işık

öngören düzenlemeler (İİK m. 82 vd.) getirerek borçlunun yoksul kılınmasını önlemek suretiyle sosyal devlet anlayışı doğrultusunda hareket etmektedir²⁵.

Bu çerçevede, borçlunun hacizli mallarının keyfi bir şekilde satılmaması ile emekli maaşlarının borçlunun izni olmaksızın haczedilmemesi, yine, işçi ücretlerinin dörtte birinden fazlasının haczedilememesi sosyal devlet anlayışının (AY m. 2) somutlaştığı kanuni düzenlemelerdir²⁶.

Kısacası, borçlunun sahip olduğu bütün mal ve hakların haczedilememesi Anayasamızda düzenlenen sosyal devlet olmanın bir gereğidir.

2. Ölçülülük (Orantılılık) İlkesi (AY m. 13)

Ölçülülük ilkesi, amaç ile araç arasında makul sayılabilecek bir dengenin bulunmasını zorunlu kılan bir ilkedir²⁷. Borçluya karşı yapılan takipte borçlunun malvarlığının sınırsız bir şekilde haczedilerek satılmasına engel olunması, kanun koyucunun Anayasa'da temel bulan ölçülülük (orantılılık) ilkesinin (AY m. 13) somutlaşmasına hizmet eden düzenlemelerindendir²⁸. Zira, alacaklının alacağını elde edebilmesi için borçlunun uğrayacağı zarar ile fayda arasında bir ölçütlülüğün bulunmaması gerekmektedir. Bu sebeptir ki, borçlunun yaşamına devam edebilmesini sağlayacak olan mallarının haczedilememesi gerekmektedir. İİK m. 82 vd.'nda getirilen düzenlemeler bu temel ilkeyi temin eden bir işleve sahiptir.

3. İnsanlık Onuru

Cebri icra faaliyeti, bir kimsenin toplum içinde insanca ve onurlu bir hayat sürdürmesi engelleyecek şekilde yürütülemez²⁹. Bu sebeptir ki, Anayasanın giriş

²⁵ Pekcanitez/Atalay/Sungurtekin-Özkan/Özekes, a.g.e., § 1, s. 58.

²⁶ Yıldırım/Deren-Yıldırım, a.g.e., § 1, s. 6 vd.; Pekcanitez, İcra-İflas Kanunu'nun sosyal devlet anlayışının gereklerine uyum göstermeyen hükümlerinin değiştirilmesinin gerektiğini ifade ederek eleştirmektedir. Pekcanitez'e göre, bugün için haczedilmezlikle ilgili kuralların haczi ve satışa ilişkin kuralların bir kısmının bu ilkeyle artık uyumlu olmaması sebebiyle değiştirilmesi gerekmektedir (Pekcanitez/Atalay/Sungurtekin-Özkan/Özekes, a.g.e., § 1, s. 58).

²⁷ Yalçın, a.g.t., s. 7; İcra hukukunda orantılılık ilkesi hakkında bkz. Meral Sungurtekin-Özkan, İcra Hukukunda Orantılılık İlkesi, Prof. Dr. Turan Tufan Yüce'ye Armağan, İzmir, 2001, s. 177-203. Ayrıca bkz. Yücel Oğurlu, AİHM Kararları ve Türk İdare Hukukunda Temel Hak ve Özgürlüklerin Sınırlandırılmasında Bir Yargısal Denetim Ölçütü Olarak "Ölçülülük İlkesi", Prof. Dr. Turhan Tufan Yüce'ye Armağan, İzmir, 2001, s. 485-521.

²⁸ Yıldırım/Deren-Yıldırım, a.g.e., § 1, s. 7; Yalçın, a.g.t., s. 7; Pekcanitez/Atalay/Sungurtekin-Özkan/Özekes, a.g.e., § 1, s. 61.

²⁹ Pekcanitez/Atalay/Sungurtekin-Özkan/Özekes, a.g.e., § 1, s. 62. AY'nın giriş kısmında ifade edilen insanlık onurunun korunmasına ilişkin düzenleme, tarihsel süreçte Corpus Iuris Civilis'e kadar dayanan bir temele sahiptir. Nitekim, Corpus Iuris Civilis'te yer alan, "Iuris praecepta sunt haec: honeste vivere, alterum non ledere, suum cuique tribuere" (Dig. 1.1.10.1. Ulpianus) ifadesi, "insanın onurlu bir varlık olarak yaşamını bir yandan sürdürülebilmesini, diğer yandan da başkasına zarar

İcra Hukuku'nda Yoksulluğun Önlenmesinde Bir Araç Olarak Haczedilmezlik
Arş. Gör. Serpil Işık

kısımında³⁰ ifadesini bulan insanlık onuru, yasama, yürütme, yargı gibi tüm alanlarda olduğu gibi cebri icra alanında da mutlak olarak göz önünde tutulmalı ve insanlık onurunu zedeleyecek uygulamalardan kaçınılması gerekmektedir³¹. Borçluya karşı gerçekleştirilecek olan cebri icra faaliyeti, onun insanca ve onurlu bir hayat sürdürmesini ortadan kaldıracak şekilde gerçekleştirilmemelidir³². Buna göre, devletin cebri icra faaliyeti sonrasında da, borçlu kendisinin ve ailesinin yaşamını sürdürebilmek için gerekli olan asgari imkanlara sahip olmalı, temel ihtiyaçlarını karşılayabilecek durumda olmalı, geçimini sağlayabilmeli ve toplum içinde yer alabilmelidir³³. Bu sebeple, icra hukukunda devletin alacaklının alacağına kavuşabilmesi için sağlayacağı cebri icra faaliyetinin önlenmesi bakımından çeşitli düzenlemeler bulunmaktadır³⁴. Bu kapsamda, borçlunun haczedilmeyecek mallarını ifade eden İİK m. 82 vd.'nda yer alan düzenlemeler, deyim yerindeyse, borçluyu alacaklının insafına terk ederek toplum karşısında çirliçiplak bırakılmasını önleyerek yoksul kılınmasını ve böylece her ne pahasına olursa olsun alacaklının alacağının elde edilmesinin önüne geçilmesini temin ederek insanlık onuruna hizmet etmektedir³⁵.

4. Yaşam Hakkı ve Kişiliğin Korunması

Bir kimsenin sadece borcunu ödeyememesi sebebiyle yaşam hakkına son verilmesi düşünülemez³⁶. Aynı şekilde, sırf borcunu ödeyemeyen bir kimsenin özgürlüğünün elinden alınması söz konusu olamaz³⁷. İcra İflas Kanunu'nda öngörülen birtakım düzenlemeler bu hususu sağlamayı amaç edinmektedir. Bu kapsamda, İİK m.

---

vermemesini, ancak herkesin de hakkına kavuşabilmesi gerektiğini" ifade etmektedir (Ayrıntılı açıklamalar için bkz. Özkes, a.g.e., s. 111-112).

³⁰ İnsanlık onuru, AY'nın giriş kısmında: "Her Türk vatandaşının bu Anayasadaki temel hak ve hürriyetlerden eşitlik ve sosyal adalet gereklerince yararlanarak milli kültür, medeniyet ve hukuk düzeni içinde onurlu bir hayat sürdürme ve maddi ve manevi varlığını bu yönde geliştirme hak ve yetkisine doğuştan sahip olduğu..." ifadeleri ile vurgulanmaktadır.

³¹ Walker/Taş Korkmaz, a.g.m., s. 1569; Özkes, a.g.e., s. 113; Pekcanitez/Atalay/Sungurtekin-Özkan/Özkes, a.g.e., § 1, s. 62.

³² Walker/Taş Korkmaz, a.g.m., s. 1569; Özkes, a.g.e., s. 113.

³³ Yalçın, a.g.f., s. 3; Özkes, a.g.e., s. 113; Walker/Taş Korkmaz, a.g.m., s. 1569.

³⁴ Yıldırım/Deren-Yıldırım, a.g.e., § 1, s. 7; Gerçekten, İcra İflas Kanununda insanlık onurunu korumaya yönelik pek çok örneğe rastlamak mümkündür: Tatil ve talik hallerine ilişkin düzenleme (İİK m. 51 vd.)ve bu çerçevede, gece vakti kural olarak haczin yapılamaması (İİK m. 51/f. 1); borçlunun eşi veya yakınlarından birinin ölümü (İİK m. 52) ile ağır hastalığı halinde (İİK m. 55) takibin ertelenmesi; haczedilmezlik (İİK m. 82 vd.); çocuk tesliminde uzman bulundurulması (İİK m. 25/b) gibi hükümler bu amaca hizmet etmektedir (Özkes, a.g.e., s. 114; Pekcanitez/Atalay/Sungurtekin-Özkan/Özkes, a.g.e., § 1, s. 62).

³⁵ Walker/Taş Korkmaz, a.g.m., s. 1569; Yıldırım/Deren-Yıldırım, a.g.e., § 1, s. 6.

³⁶ Nitekim devletin cebri icra organlarıncı gerçekleştireceği icra işlemleri AY m. 17'de ifadesini bulan "Kişinin Dokunulmazlığı, Maddi ve Manevi" varlığı kenar başlıklı düzenlemesine aykırı olmaz. Söz konusu düzenlemeye göre, "Herkes, yaşama, maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkına sahiptir."

³⁷ Pekcanitez/Atalay/Sungurtekin-Özkan/Özkes, a.g.e., § 1, s. 62. Bu husus aynı zamanda AY m. 38/f. 8'de açıkça düzenlenmektedir. Buna göre, "Hiç kimse, yalnızca sözleşmeden doğan bir yükümlülüğü yerine getirememesinden dolayı özgürlüğünden alıkonulamaz".

İcra Hukuku'nda Yoksulluğun Önlenmesinde Bir Araç Olarak Haczedilmezlik
Arş. Gör. Serpil Işık

82/f. 1, b. 11'de düzenlenen vücut ve sıhhatle ilgili zararların telafisi amacıyla ödenen tazminatların haczedilemeyeceğine ilişkin düzenleme bu amaca hizmet etmektedir³⁸.

§ IV. Cebri İcra Hukukunda Menfaat Dengesi ve Haczedilmezlik ile Yoksulluk İlişkisi

Cebri icra faaliyeti neticesinde, buna maruz kalan borçlunun toplum içinde yaşamını sürdürebilmesinin ve böylece toplumsal ölçekte yoksul hale düşerek başkasının bakımına muhtaç bir duruma gelmesinin önlenmesinde, borçlu ile alacaklı arasında var olan menfaat dengesinin de gözetilmesi büyük önem arz etmektedir³⁹. Nitekim, cebri icra organlarının gerçekleştirdiği ve alacaklının alacağını elde etmesine yönelik olan cebri icra faaliyeti neticesinde, alacaklı ile borçlu arasında var olan bu dengenin gözetilmemesi, kimi durumda alacaklının kimi durumda da alacaklı karşısında yer alan borçlunun, tamamen çaresiz ve çıplak bırakılmasına yol açarak⁴⁰ sahip oldukları temel hak ve hürriyetlerin de ihlal edilmesine sebep olabilecektir.

Bütün bu sebeplerle, kanun koyucu menfaat dengesinin tayininde hassas bir denge gözetmeye çalışmıştır⁴¹. Buna göre, İcra-İflas hukukunda kural olarak alacaklının alacağını elde etmek amacıyla talepte bulunarak devletin cebri icra organlarına başvurması üzere başlayan cebri icra faaliyetinde, ilk etapta alacaklının menfaatlerinin korunmasına hizmet edildiği yönünde bir çıkarımda bulunmak hatalı olmayacaktır⁴². Bununla birlikte, başından sonuna kadar farklı aşamalardan geçilen cebri icra faaliyetinde, takip ile ilgili üçüncü kişilerin ve borçlunun da menfaatlerinin korunmasına gayret edildiği de son derece açıktır⁴³. Bu sebeptir ki, alacaklı karşısında yer alan ve cebri icra faaliyeti sebebiyle temel hak ve hürriyetlerine de türü müdahalelerde bulunan borçlunun da korunması kanun koyucunun getirdiği düzenlemelerde gözetildiği anlaşılan bir husustur.

Alacaklı ile borçlu arasında söz konusu olan menfaat dengesinde alacaklının menfaati, alacağını hızlı bir şekilde elde etmek; borçlunun menfaati ise, Anayasa ve çeşitli uluslararası sözleşmelerde (Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ve Avrupa Sosyal Şartı gibi) kendisine tanınan temel hak ve hürriyetlere⁴⁴ aykırı bir şekilde icra takibinden zarar görmemesine riayet edilmesini istemektir⁴⁵.

³⁸ Pekcanitez/Atalay/Sungurtekin-Özkan/Özkes, a.g.e., § 1, s. 62-63.

³⁹ Yalçın, a.g.t., s. 3

⁴⁰ Alacağını elde etmek isteyen alacaklı karşısında borçlu tamamen çıplak ve çaresiz bırakılmayacaksa da; borçlunun kötünietli davranışlarda bulunabileceğine de dikkat edilerek buna zemin hazırlanmamasına özen gösterilmelidir (Özkes, a.g.e., s. 36).

⁴¹ Özkes, a.g.e., s. 37.

⁴² Pekcanitez/Atalay/Sungurtekin-Özkan/Özkes, a.g.e., § 1, s. 53.

⁴³ Pekcanitez/Atalay/Sungurtekin-Özkan/Özkes, a.g.e., § 1, s. 54.

⁴⁴ Bkz. yuk. § II, § III, A ve B, 1 vd.

⁴⁵ Yıldırım/Deren-Yıldırım, a.g.e., § 1, s. 5; Özkes, a.g.e., s. 37.

*İcra Hukuku'nda Yoksulluğun Önlenmesinde Bir Araç Olarak Haczedilmezlik
Arş. Gör. Serpil Işık*

Görüldüğü üzere, icra takibinde, gözetilmesi gereken menfaat dengesi, alacaklının hızlı bir şekilde hakkının yerine getirilmesine yönelik beklentisi ile borçlunun haklarına saygılı ve özenli olunmasına yönelik beklentisi arasındaki çatışmanın bir sonucudur⁴⁶. Bu çatışmanın icra takibine başvurulması üzerine ve cebri icra organlarının müdahalesiyle ortaya çıkması sebebiyle icra takibinin her aşamasında gözetilmesi gerektiği ve bu hassas dengenin her an bozulmaya yatkın olduğu açıktır⁴⁷. Bu sebeptir ki, kanun koyucu, takip hukukunda alacaklı ile borçluya çeşitli imkanlar tanıma yoluna gitmiştir. Nitekim, alacaklının elinde belirli belgelerin bulunması durumunda borçluya karşı dava açmadan doğrudan doğruya takip yapabileme imkanının tanıması (İİK m. 58 vd.), kanun koyucunun menfaat dengesinde alacaklıya tanıdığı özel imkanlardan birisidir⁴⁸. Yine, icra takibi esnasında takibin ilerleyen aşamalarında birçok işlemin yapılmasının alacaklının tercihine ve talebine bırakılmış olması da bu sebeptir. Zira, icra memurunun haciz ve satış aşamalarına geçerek gerekli işlemler yapabilmesi için, alacaklının rızası gerekmektedir. Ayrıca, iflasın ertelenmesi (İİK m. 179 vd.; TTK m. 376, 377) bakımından da hakimlerin erteleme kararı verebilmeleri bakımından gerçekleşmesi gereken maddi bir şart olarak alacaklının menfaatlerinin korunması, doktrinde ve Yargıtay kararlarında genel kabul gören bir husustur⁴⁹.

Belirtmek gerekir ki, icra iflas hukukunda alacaklıyı koruma amacıyla getirilen düzenlemeler ne bu örneklerle ne de borçlunun tek alacaklısını korumakla sınırlıdır. Zira, kanun koyucu, takip hukuku bakımından borçlunun tek bir alacaklısını değil; aynı zamanda, aynı takip kapsamında birden fazla alacaklısını da korumayı amaç edinmektedir⁵⁰.

Kanun koyucunun alacaklının menfaatlerini korumaya yönelik olarak getirdiği bu düzenlemeler karşısında, borçluyu da koruma amaçlı çeşitli düzenlemeler getirmek suretiyle menfaat dengesini tesis etmeyi amaçladığı görülmektedir⁵¹. Borçlunun

⁴⁶ Özkes, a.g.e., s. 37.

⁴⁷ Özkes, a.g.e., s. 38.

⁴⁸ Pekcanitez/Atalay/Sungurtekin-Özkan/Özkes, a.g.e., § 1, s. 54.

⁴⁹ A. Dubach Der Konkursaufschub nach Art. 725a OR: Zweck, Voraussetzungen und Inhalt, SJZ 94 (1998), s. 149-160, s. 151; Schönenberger, v. B.: Der Konkursaufshub nach Art. 725a OR (BlSchk, 2002-Heft 5, s. 161-189). (Çev. Üstündağ, S.), "İsviçre Borçlar Kanunu (OR) madde 725'a göre İflasın Ertelenmesi" - Yargı Dünyası, Mart 2005, S. 111, s. 9-27, Art. 725a, s. 17; Atalay, O.: İflasın Ertelenmesi, 75. Yaş Günü İçin Prof. Dr. Baki Kuru Armağanı, Ankara, 2004, s. 49-99, s. 69-70; Yargıtay'a göre, "İflasın ertelenmesi durumu erteleme talebinde bulunan şirketin menfaatleri göz önüne alınarak düzenlenmiş ise de alacaklıların da menfaatleri kuşkusuz korunmalıdır." (19. HD, 30.12.2004, E. 10530, K. 13441, Kazancı İçtihat Bilgi Bankası).

⁵⁰ Bu husus, özellikle iflas hukukunda kendini gösterir. Nitekim, İcra İflas Kanununda, iflas yoluyla takibe ilişkin getirilen düzenlemelerde bu düşüncenin hakim olduğu açıktır. Diğer taraftan, icra takibi bakımından da, bir alacaklıya diğer bir alacaklı karşısında üstünlük sağlamayan ve alacaklılar arasında denge gözetmeye çalışan hacze iştirak (İİK m. 100- m. 101) kurumu bakımından bu esasın geçerli olduğundan söz edebiliriz (Özkes, a.g.e., s. 39; Pekcanitez/Atalay/Sungurtekin-Özkan/Özkes, a.g.e., § 1, s. 55).

⁵¹ Özkes, a.g.e., s. 39.

İcra Hukuku'nda Yoksulluğun Önlenmesinde Bir Araç Olarak Haczedilmezlik
Arş. Gör. Serpil Işık

menfaatlerinin korunmasına yönelik olarak kanun koyucunun getirdiği düzenlemeler oldukça çeşitlidir. Nitekim, kanun koyucu, yukarıda da belirttiğimiz üzere, alacaklıya elinde herhangi bir belge dahi olmadan takip yapma imkanını sağlamış (İİK m. 58 vd.) olmakla birlikte, borçluya da yazılı veya sözlü olarak yapacağı bir itirazla alacaklı tarafından başlatılan bu takibi durdurabilme imkanını (İİK m. 66) bahsetmiştir⁵².

Cebri icra hukukunda, alacaklı ile borçlunun menfaatlerinden başka, üçüncü kişilerin de menfaatlerini gözetilen düzenlemelerden bahsetmek mümkündür. Zira, İİK m. 82, b. 3-7, 9, 11, 12'de getirilen ve borçlunun haczedilemeyecek mallarını ifade eden kanuni düzenlemeler bu amaca hizmet etmektedir.

İcra takibine başvurulması üzerine cebri icra organlarının müdahalesiyle ortaya çıkan ve takibin her aşamasında gözetilmesi gereken menfaat dengesinin tesisi bakımından, kanun koyucu icra memurunu yükümlü kılmıştır. Nitekim, İİK m. 85/son'da, "*Haczi koyan memur, alacaklı ile borçlu arasındaki menfaatleri telif etmekle mükelleftir.*" denilmek suretiyle, bu husus ifade edilmeye çalışılmıştır. Kanun koyucunun bu düzenlemesi aynı zamanda orantılılık ilkesinin de bir sonucudur⁵³.

Cebri icra hukukunda alacaklı ile borçlu arasında gözetilmesi gereken menfaat dengesinin tayininde yukarıda yaptığımız gibi tamamen hukuki bir yaklaşımda bulunulmasının yeterli olmayacağını ifade etmek isteriz. Zira, alacaklı ile borçlu arasında var olan bu denge temelde hukuki bir boyuta sahip olmakla birlikte aynı zamanda; psikolojik, ekonomik ve sosyolojik bakımlardan da farklı yönleri bünyesinde barındıran çetrefil bir konudur⁵⁴. Bu sebeptendir ki, icra iflas hukukunda menfaat dengesinin gözetilmemesi, sadece hukuki etkilerde bulunmaktan öte sosyolojik, psikolojik ve ekonomik tesirlere de sebep olacaktır. Nitekim, İİK m. 82 vd.'nda düzenlenen haczi caiz olmayan mallara ilişkin kanuni düzenlemeler, alacaklının alacağını elde etmek pahasına borçlunun bütün mallarının haczedilmesini önleyerek, menfaat dengesinin alacaklı lehine (borçlu aleyhine) bozulmaması amacına hizmet etmekte ve böylece borçlunun bakıma muhtaç ve yoksul bir hale düşürülmesine engel olmayı temin etmektedir. Bu da göstermektedir ki, kanun koyucu, menfaat dengesinin borçlu aleyhine bozulmasını önleyerek, kurumun sadece hukuki değil aynı zamanda ekonomik ve sosyolojik etkilerinin de var olduğunu göz önünde bulundurmıştır. Bu

⁵² Özekes, a.g.e., s. 39; Pekcanitez/Atalay/Sungurtekin-Özkan/Özekes, a.g.e., § 1 , s. 55. Menfaat dengesinde borçlunun durumu hakkında ayrıntılı açıklamalar için bkz. Pınar Çiftçi, *İcra Hukukunda Menfaat Dengesi*, İzmir 2008 (Yüksek Lisans Tezi, DEÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü), s. 229-230. Ayrıca, kanun koyucu tarafından borçluya tanınan imkanlar bunlarla sınırlı değildir. İcra hukukunda alacaklı karşısında borçluyu koruyan düzenlemeler hakkındaki açıklamaları için bkz. Wolf-Dietrich Walker, *Cebri İcra Borçlunun Korunması*, (Çev.: Hülya Taş-Korkmaz), Prof. Dr. Ramazan Arslan'a Armağan, C. II, Ankara, Yetkin Yayıncılık, 2015, s. 1567-1573.

⁵³ Yıldırım/Deren-Yıldırım, a.g.e., § 26, s. 155. Ayrıca, orantılılık ilkesi ile ilgili açıklamalarımız için bkz. yuk. § III, B, 2.

⁵⁴ Özekes, a.g.e., s. 36.

İcra Hukuku'nda Yoksulluğun Önlenmesinde Bir Araç Olarak Haczedilmezlik
Arş. Gör. Serpil Işık

sayede borçlu ve borçlu ile birlikte yaşayan insanların da hukuken korunması suretiyle sosyolojik açıdan da etkili bir yaklaşım içinde bulunulmuştur.

§ V. Cebri İcranın Kapsamı

A. Genel Olarak

Alacaklı alacağının elde etmek için borçluya karşı icra takibi gerçekleştirecektir. Borçlunun mal ve hakları borçlarının teminatını teşkil edecek olup cebri icra bunların üzerinde gerçekleştirilecektir⁵⁵. Devletin gerçekleştirdiği cebri icra faaliyetinin neticesinde, borçlunun malvarlığında yer alan unsurlar bu hususta yetkili olan organlar tarafından haczedilecek ve ardında da paraya çevrilerek alacaklının tatmin edilmesi sağlanacaktır⁵⁶.

Hal böyle olmakla beraber, cebri icranın bütün koşulları bir arada bulunsa dahi devletin cebri icra faaliyetini gerçekleştireceği malvarlığı değerleri borçlunun istisnasız tüm mallarını teşkil etmeyecektir⁵⁷. Zira, bütün malvarlığı elinden alınan borçlu, yaşamını idame ettiremez bir hale gelir ve bu durum ise, toplum içinde insanca bir yaşam sürdüremeyecek bir hale gelmesine sebep olur⁵⁸. Bu sebeptir ki, kanun koyucu cebri icranın konusunu Modern hukuk sistemlerinde de olduğu gibi borçlunun şahısvarlığı yerine malvarlığı değerleri üzerinde tayin etmişse de, çeşitli sosyal düşüncelerle haczi caiz olmayan malvarlığı değerlerine ilişkin ayrıca düzenleme getirme gereği duymuştur⁵⁹.

B. Haczi Caiz Olmayan Mal ve Haklar

1. Genel Olarak

Borçlunun hacze konu olabilecek mal ve haklarından bazılarının haczedilememesi gerek bizim hukuk sistemimizde gerekse de yabancı hukuk sistemlerinde kabul edilmiştir. Böylece, Türk ve yabancı hukuk sistemlerinde borçlunun mallarının haczi bakımından alacaklı karşısında korunması ve bu suretle alacaklı ile borçlu arasında var olan menfaat dengesinin temin edilmesi suretiyle takibin her iki tarafının da toplumsal ölçekte başkasının yardımına muhtaç hale gelerek yoksul hale

⁵⁵ Necmeddin Berkin, *İcra Hukuku Dersleri*, 538 Sayılı Kanuna ve Son İçtihadlara Göre, 2. Bs., İstanbul, Hamle Matbaası, 1969, s. 81; Kuru, *El Kitabı*, s. 501; Yalçın, a.g.t., s. 2.

⁵⁶ Walker/Taş Korkmaz, a.g.m., s. 1569.

⁵⁷ Walker/Taş Korkmaz, a.g.m., s. 1569.

⁵⁸ Berkin, *İcra Hukuku*, s. 81.

⁵⁹ Baki Kuru/Ramazan Arslan/Ejder Yılmaz, *İcra ve İflas Hukuku Ders Kitabı*, Gözden Geçirilmiş, 6352 sayılı Kanunla Getirilen Yenilikler ve Yapılan Değişiklikler İşlenip Değerlendirilmiş 27. Bs., Ankara, Yetkin Yayınevi, 2013, s. 267; Özbay, a.g.m., s. 543.

İcra Hukuku'nda Yoksulluğun Önlenmesinde Bir Araç Olarak Haczedilemezlik
Arş. Gör. Serpil Işık

düşmemeleri ve bu suretle insanlık onuruna yakışan bir şekilde yaşamlarını sürdürebilmeleri amaçlanmış olmaktadır⁶⁰.

Bu amaç doğrultusunda, haczi caiz olmayan mal ve haklar, Türk hukukunda, İİK m. 82 vd. hükümleri ile bazı özel kanunlarda; Alman hukukunda⁶¹, ZPO § 811, 850, 851'de ve İsviçre hukukunda⁶² ise, SchKG Art. 581, 592, 593'te düzenlenmektedir⁶³.

Kanun koyucunun öngördüğü haczi caiz olmayan mal ve haklar, sadece ilamsız icra ile yapılan takipler bakımından değil aynı zamanda ilamlı icrada (İİK m. 41) ve ihtiyati hacizde⁶⁴ (İİK m. 257 vd.) de uygulanacaktır⁶⁵. Haczi caiz olmayan mal ve haklar ilişkin düzenlemelerden her borçlunun yaralanması mümkündür⁶⁶. Ancak, kurumun getirilmesindeki temel amaç göz önünde bulundurulduğunda, kanun koyucunun bu husustaki düzenlemelerinden hükmi şahıslar ile müesseselerin yararlanması mümkün olmayacaktır⁶⁷.

Türk hukukunda haczi caiz olmayan mal ve haklardan bir kısmı tamamen haczedilemezken (İİK m. 82) diğer bir kısmı ise, kısmen haczedilemez (İİK m. 83) mal hak ve alacakları öngörmektedir⁶⁸. Belirtmek gerekir ki, kanun koyucunun tamamen haczi caiz olmayan mallar ile kısmen haczi caiz olan malları, farklı maddelerde düzenleyerek bunlara ilişkin değişik düzenlemeler getirmesi haczedilemezlik kurumunun temel amacı olan borçlu ve ailesinin yaşamlarını sürdürebilmeleri ve topluma muhtaç hale gelerek yoksul kılınmalarının önlenmesi şeklindeki sosyal anlayış bakımından bir farklılık yaratmamaktadır.

2. Tamamen Haczi Caiz Olmayan Mal ve Haklar

⁶⁰ Bkz. yuk. § III, B, 3.

⁶¹ Baumbach/Lauterbach/Albers/Hartmann, a.g.e., § 811, s. 1946 vd.; Zöller/Vollkommer, a.g.e., § 811, s. 1993; Yalçın, a.g.t., s. 11; Uyar, a.g.m., s. 551; Muşul, *İcra ve İflas C. I*, s. 632; Özbay, a.g.m., s. 543.

⁶² İsviçre hukukunda haczedilemeyen mallara ilişkin gelişmeler için bkz. Taşpınar, *İsviçre Federal*, s. 621.

⁶³ Uyar, a.g.m., s. 551; Yalçın, a.g.t., s. 11. Ayrıca bkz. Baumbach/Lauterbach/Albers/Hartmann, a.g.e., § 811, s. 1946 vd.; Özbay, a.g.m., s. 543; Muşul, *İcra ve İflas C. I*, s. 522.

⁶⁴ Ertarhan, a.g.t., s. 10; Muhammet Özekes, Karar İncelemesi Üzerinde İhtiyati Tedbir Bulunan Bir Gayrimenkulün Cebri İcra Yoluyla Satışı Sorunu, Prof. Dr. Kemal Oğuzman'a Armağan, Galatasaray Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Ocak, Sayı: 1, 2002.

⁶⁵ 277. Nitekim, Yargıtay'ın bu yöndeki bir kararı şu şekildedir: "...ihtiyati haczi kararının uygulanmasından sonra, yasal süre içinde takip talebinde bulunulmaması halinde, ihtiyati haczin hükümsüz olacağı ve bu durumda borçlunun yaptığı haczedilemezlik şikayeti'nin konusuz kalacağı..." (Yarg. 12. HD., 04.05.1989, 1988/E. 12450, K. 6988, Yalçın, a.g.t., s. 11, dn. 25)

⁶⁶ Yalçın, a.g.t., s. 11.

⁶⁷ Bu kapsamda borçlunun taabiyeti, suiniyeti, alacağın miktarı ve niteliği gibi hususlar önem arz etmeyecektir (Berkin, *İcra Hukuku*, s. 81).

⁶⁸ Yalçın, a.g.t., s. 3. Berkin, *İcra Hukuku*, s. 81. Bununla birlikte, doktrinde Berkin, haczedilemeyen mallara ilişkin muafiyetten hükmi şahıslar ile müesseselerin de kamu menfaati gereğince yararlanmalarının söz konusu olabileceği görüşündedir. Bkz. Berkin, *İcra Hukuku*, s. 81.

⁶⁹ Ansay, a.g.e., s. 97.

İcra Hukuku'nda Yoksulluğun Önlenmesinde Bir Araç Olarak Haczedilmezlik
Arş. Gör. Serpil Işık

Tamamen haczi caiz olmayan mal ve haklar, İcra ve İflas Kanunu'nun 82. maddesinde⁶⁹ 13 bent halinde sayılmıştır⁷⁰. Kanun koyucunun burada öngördüğü düzenlemeler sınırlı sayıda olup kıyas yolu ile genişletilemez⁷¹. Bununla birlikte, İİK m. 82/f. 1, b. 1' de öngörülen düzenleme uyarınca, özel kanunlarında haczinin caiz olmadığı belirtilen mal ve hakların da haczi mümkün olmayacaktır⁷². Kanun koyucu, yukarıda da

⁶⁹ İcra İflas Kanunu'nun 82 maddesi şu şekildedir:

"Aşağıdaki şeyler haczolunamaz:

1. Devlet malları ile mahsus kanunlarında haczi caiz olmadığı gösterilen mallar,
2. Ekonomik faaliyeti, sermayesinden ziyade bedeni çalışmasına dayanan borçlunun mesleğini sürdürebilmesi için gerekli olan her türlü eşya,
3. Para, kıymetli evrak, altın gümüş, değerli taş, antika veya süs eşyası gibi kıymetli şeyler hariç olmak üzere, borçlu ve aynı çatı altında yaşayan aile bireyleri için lüzumlu eşya, aynı amaçla kullanılan eşyanın birden fazla olması durumunda bunlardan biri,
4. Borçlu çiftçi ise, kendisinin ve ailesinin geçimi için zaruri olan arazi ve çift ziraat hayvanları ve nakil vasıtaları ve diğer teferuatı ve ziraat aletleri; değilse, sanat ve mesleki için lüzumlu olan alet ve edevat ve kitapları ve aracı kayıkçı, hamal gibi küçük nakliye erbabının geçimlerini temin eden nakil vasıtaları,
5. Borçlu ve ailesinin idareleri için lüzumlu ise borçlunun tercih edeceği bir süt veren mandası veya ineği veyahut keçi veya koyunu ve bunların üç aylık yem ve yataklıkları,
6. Borçlunun ve ailesinin iki aylık yiyecek ve yakacakları ve borçlu çiftçi ise gelecek mahsul için lazım olan tohumluğu,
7. Borçlu bağ, bahçe veya meyva veya sebze yetiştiricisi ise kendisinin ve ailesinin geçimi için zaruri olan bağ ve bu sanat için lüzumlu bulunan alet ve edevat,
8. Borçlar Kanununun 510'ncü maddesi mucibince haczolunmamak üzere tesis edilmiş olan kaydı hayatla iratlar,
9. Memleketin ordu ve zabıta hizmetinde malul olanlara bağlanan emeklilik maaşları ile bu hizmetlerden birinin ifası sebebiyle ailelerine bağlanan maaşlar ve ordunun hava ve denizaltı mensuplarına verilen uçuş ve dalış tazminat ve ikramiyeleri,
Askeri malullerle, şehit yetimlerine verilen terfi zammı ve 1485 numaralı kanun hükmüne göre verilen inhisar beyiye hisseleri,
10. Bir muavenet sandığı veya cemiyet tarafından hastalık, zaruret ve ölüm gibi hallerde bağlanan maaşlar,
11. Vücut ve sıhhat üzerine ika edilen zararlar için tazminat olarak mutazarrının kendisine veya ailesine toptan veya irat şeklinde verilen veya verilmesi lazım gelen paralar,
12. Borçlunun haline münasip evi,
13. Öğrenci bursları."

Medeni Kanunun 807'nci maddesi hükmü saklıdır. 2, 3, 4, 5, 7 ve 12 numaralı bentlerdeki istisna borcun bu eşya bedelinden doğmaması haline münhasırdır.

Birinci fıkranın (2), (4), (7) ve (12) numaralı bentlerinde sayılan malların kıymetinin fazla olması durumunda, bedelinden haline münasip bir kısmı ihtiyacını karşılayabilmesi amacıyla borçluya bırakılmak üzere haczedilerek satılır.

İcra memuru, haczi talep edilen mal veya hakların haczinin caiz olup olmadığını değerlendirir ve talebin kabulüne veya reddine karar verir."

⁷⁰ Alman hukukunda, haczi caiz olmayan mal ve haklar, ZPO § 811/ 1-13'te belirtilen bentlerde sayılmıştır. Alman Medeni Usul Kanunu'nun (ZPO) § 850 ve § 851'nci maddeleri de haczedilmezlikle kanun koyucunun öngördüğü diğer düzenlemelerdir (Bkz. Baumbach/Lauterbach/Albers/Hartmann, a.g.e., § 811, s. 1946 vd.; Zöllner/Vollkommer, a.g.e., § 811, s. 1993). İsviçre İcra İflas Kanunu (SchKG)'de de haczi caiz olmayan mal ve haklar Art. 581, 592, 593'te düzenlenmiştir.

⁷¹ Karşı görüşte bkz. Yavuz Balkan, *Haczedilmezlik ve Benzer Müesseseler*, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2009, s. 25.

⁷² Bkz. aşa. § V, B, 2, b.

İcra Hukuku'nda Yoksulluğun Önlenmesinde Bir Araç Olarak Haczedilmezlik
Arş. Gör. Serpil Işık

belirttiğimiz üzere çeşitli ekonomik ve sosyal düşüncelerle, borçlunun bazı mal ve hakların haczedilemeyeceğini öngörmektedir⁷³.

İcra ve İflas Kanunu'nun 82'nci maddesinde haczedilemeyeceği öngörülen mal ve hakların kısmen dahi olsa haczi mümkün değildir⁷⁴. Bununla birlikte, İcra ve İflas Kanunu'nun 82'ci maddesinin son fıkrası gereğince, (2), (4), (7) ve (12)'nci bentlerde yer alan malların haczedilmemeleri, takip konusu borcun bu malların bedelinden doğmuş olması şartına bağlı kılınmıştır. Bu durumda, takip konusu borcun haczi kabul olmayan malın bedelinden doğmuş olması halinde, bu mal yalnızca takip konusu borç bakımından haciz edilebilecektir⁷⁵.

a. İcra İflas Kanununun 82'nci Maddesinde Belirtilen ve Haczi Caiz Olmayan Mal Ve Haklar

(1) İcra ve İflas Kanunu'nun 82'nci maddesinin birinci fıkrasının birinci bendine göre, devlet malları haczedilemez.

Hangi malların devlet malı olduğu, 5018 sayılı Kamu Mali Yönetim ve Kontrol Kanunu esas alınarak belirlenir⁷⁶.

İİK m. 82/f. 1, b. 1'de yer alan devlet mallarının haczedilemeyeceğine ilişkin açık düzenlemeye karşılık bu kuralın yerinde olup olmadığı konusu doktrinde tartışmalara sebep olmuştur. Nitekim, doktrindeki bir görüşe göre, devlet mallarının haczedilememesi, cebri icrayı yürüten organın devlet olması sebebiyle ve devletin bu yetkisini kendisine karşı kullanamayacağı gerekçesiyle zorunlu olarak haczedilemeyeceği düzenlenen mallardandır. Ayrıca, bu görüşe göre, devletin borçlarını rızası ile ödeyeceği farz edilmektedir⁷⁷. Doktrindeki diğer görüşe göre, devlet mallarının

⁷³ Ansay, a.g.e., s. 97; Yalçın, a.g.t., s. 12. Kuru/Arslan/Yılmaz, a.g.e., s. 267. Ayrıca bkz. yuk. § III, B, 1 vd.

⁷⁴ Saim Üstündağ, *İcra Hukuku Esasları, Baştan Sona Gözden Geçirilmiş ve (4949 Sayılı Kanun Hükümleri Göz Önünde Tutulmak Suretiyle) Yenilenmiş*, 8. Bs., İstanbul, 2004, s. 172; Muşul, *İcra ve İflas*, s. 295.

⁷⁵ Muşul, *İcra ve İflas*, s. 295.

⁷⁶ Kuru, *El Kitabı*, s. 503. Ayrıca, Yargıtay'ın bu yöndeki bir kararı şu şekildedir: "...Anayasa hukuku açısından Devlet, aslında ülkesi ve milleti ile bölünmez bir bütündür. Bu niteliği ile uyruğu olan bireyleri dahi kapsar; ancak hukuksal, sosyal ve ekonomik nedenler, bu bütünlüğe karşın bazı kamu kuruluşlarının tüzel kişilik tanınarak Devlettten ayrı varlık haline getirilmesini gerektirmiştir. Daha da ileri gidilerek bu kamu kuruluşlarından iktisadi nitelik taşıyanlar, özel hukuka tabi tutulmuşlardır. İcra ve İflas Kanununun 82'nci maddesinin birinci fıkrasının birinci bendi gereğince, malları haczedilemeyecek olan "Devlet", Anayasal yapı ve nitelik açısından olduğu kadar bu hükmün bilinen gerekçesi nedeniyle de diğer kamu tüzel kişilerinden ayrı bir varlıktır. Bu hükümdeki "Devlet Malları" kavramı, salt, devlet tüzel kişiliği içindeki genel ve katma bütçeli dairelerin ellerinde bulunan ve idare ve muhasebesi 1050 sayılı Muhasebeyi Umumiye Kanununa tabi malları kapsar (Yarg. 12. HD, 23.3.1981, E. 1981/598, K. 1981/2936, Yasa HD., Şubat 1982, s. 249; aynı karar için bkz. Üstündağ, a.g.e., s. 177, dn. 520).

⁷⁷ Kuru, *El Kitabı*, s. 503 vd.

İcra Hukuku'nda Yoksulluğun Önlenmesinde Bir Araç Olarak Haczedilemezlik
Arş. Gör. Serpil Işık

haczedilememesi, Anayasamızda korunan hukuk devleti ilkesi, hak arama özgürlüğü, mülkiyet hakkı ve eşitlik ilkelerine aykırılık teşkil etmektedir⁷⁸. Kanun koyucunun bu düzenlemesinin getirilme amacı, kişilerin alacağına karşılık kamu yararının daha üstün olduğudur⁷⁹. Görüldüğü üzere, kanun koyucu burada, alacaklı ile devlet karşı karşıya geldiğinde açıkça devleti korumuştur.

İİK m. 82/f. 1, b. 1'de öngörülen, devlet mallarının haczedilemeyeceği kuralı, Anayasaya aykırı olduğu iddiası ile Anayasa Mahkemesine götürülmüştür. Bununla birlikte, Anayasa Mahkemesi söz konusu düzenlemenin Anayasa'ya aykırı olmadığı belirtilerek iptal talebini reddetmiştir⁸⁰. Diğer taraftan, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, devlet mallarının haczedilemeyeceğine ilişkin kuralı, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinin Ek 1 No'lu Protokolünün 1. maddesine aykırı olduğuna karar vermiştir⁸¹.

(2) İcra ve İflas Kanunu'nun 82'nci maddesinin birinci fıkrasının ikinci bendine göre, ekonomik faaliyeti, sermayesinden ziyade bedeni çalışmasına dayanan borçlunun mesleğini sürdürebilmesi için gerekli olan her türlü eşya haczedilemez.

Maddede öngörülen düzenleme, aslında İİK m. 82/f. 1, b. 4'te yer alan düzenlemenin aynısıdır. Kanun koyucunun hali hazırda 4. bentte bir düzenleme mevcutken aynı yönde bir düzenleme 2. bentte de yer vermemesi isabetsiz olmuştur⁸².

İİK m. 82/f. 1, b. 2, de öngörülen düzenleme, 2.7.2012 tarih ve 6352 sayılı Kanun ile değişikliğe uğramıştır⁸³. 6352 sayılı Kanunla değişmeden önce kanun koyucu, borçlunun kendisi ve mesleği için lüzumlu elbise ve eşyasıyla borçlu ve ailesine lüzumlu olan yatak takımları ve ibadete mahsus kitap ve eşyalarının haczedilemeyeceğini öngörmekteydi. Bu kapsamda, bu bent uyarınca, borçlunun, yatağı, elbisesi, gözlüğü, ibadetleri için gerekli olan seccadesi ile tespihinin haczedilmesi söz konusu olamamaktaydı⁸⁴. 6352 sayılı Kanunla yapılan değişiklikten sonra ise, getirilen düzenlemede bahsi geçen eşyalara ilişkin herhangi bir ifade bulunmadığından bunların haczinin mümkün olup olmadığı açık değildir⁸⁵. Kanaatimizce, bu eşyaların İİK m. 82/f.

⁷⁸ Pekcanitez/Atalay/Sungurtekin-Özkan/Özekes, a.g.e., § 14 , s. 203.

⁷⁹ Pekcanitez/Atalay/Sungurtekin-Özkan/Özekes, a.g.e., § 14 , s. 202.

⁸⁰ 21.10.1992 tarihli ve 1992/13 ve 1992/50 sayılı Anayasa Mahkemesi Kararı (Bkz. RG. 30.06.1993, S. 21623) (Pekcanitez/Atalay/Sungurtekin-Özkan/Özekes, a.g.e., § 14 , s. 203; Üstündağ, a.g.e., s. 177, dn. 519a).

⁸¹ Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, 18.20.2005 tarihli "Tütüncü ve diğerleri" ile 18.12.2007 tarihli "Abidin Şahin" kararlarında devlet mallarının haczedilemeyeceğine ilişkin olan İİK m. 82/f. 1,b. 1 düzenlemesini AİHS Ek 1 No'lu protokolü aykırı bulmuştur.

⁸² Pekcanitez/Atalay/Sungurtekin-Özkan/Özekes, a.g.e., § 14 , s. 203-204.

⁸³ 2.7.2012 tarih ve 6352 sayılı Kanun m. 16 ile yapılan değişiklikten önce İİK m. 82/f. 1, b.2 şu şekilde idi: "2- Borçlunun kendisi için lüzumlu elbise ve eşyası haczi edilemez. Bunlar, borçlunun iç çamaşırları ile hergün giydiği normal elbisesi ve kullanmakta olduğu gözlük, baston gibi kendisi için gerekli kişisel eşyası."

⁸⁴ Berkin, *İcra Hukuku*, s. 86.

⁸⁵ Pekcanitez/Atalay/Sungurtekin-Özkan/Özekes, a.g.e., § 14 , s. 204.

İcra Hukuku'nda Yoksulluğun Önlenmesinde Bir Araç Olarak Haczedilemezlik
Arş. Gör. Serpil Işık

1, b.3 uyarınca, borçlu ve ailesi için lüzumlu eşya sayılarak haczedilemeyeceği kabul edilebilecektir⁸⁶.

İİK m. 82, f. 1, b. 2 hükmüne göre, ekonomik faaliyeti sermayesinden ziyade bedeni çalışmasına dayanan borçlunun, mesleğini sürdürebilmesi için gerekli olan eşyalarının haczedilemeyeceği belirtilmiştir⁸⁷. Bu kapsamda, borçlunun mesleği için gerekli olan elbiseleri, eşyaları ve aletleri haczedilemeyecektir. Örneğin, doktorun dinleme cihazı dalgıcın dalma elbisesi ve tüpü, marangozun marangozlukta kullandığı aletleri haczedilemeyecektir⁸⁸.

Kanun koyucu, mesleği esas aldığı için borçlunun kazanç elde etmeye yönelik faaliyetinin meslekten ziyade teşebbüs olarak nitelendirilebileceği hallerde, o faaliyetin icrası için lüzumlu olsa bile elbise ve eşyalarının haczinin mümkün olmadığı ileri sürülemeyecektir⁸⁹. Buna göre, borçlunun kazanç elde etmeye yönelik faaliyetinin emek mi yoksa sermaye ağırlıklı mı olup olmadığı bir değerlendirmeyi gerektirmektedir. Zira, borçlunun kazanç getiren faaliyeti bakımından sermaye ağırlıkta ise, teşebbüsten; şahsi çalışma ve faaliyetin yani, emeğin daha üstün olması halinde ise, meslekten söz edilebilir⁹⁰. Böyle bir durumda ise, borçlunun meslek olarak nitelendirilebileceğimiz faaliyetinin icrası için gerekli olan eşyaları, İİK m. 82/f. 1, b.2 uyarınca, ekonomik faaliyeti sermayesinden ziyade bedeni çalışmasına dayanan eşya olarak nitelendirilerek haczedilemezliği ileri sürülebilecektir.

(3) Para, kıymetli evrak, altın gümüş, değerli taş, antika veya süs eşyası gibi kıymetli şeyler hariç olmak üzere, borçlu ve aynı çatı altında yaşayan aile bireyleri için lüzumlu eşya, aynı amaçla kullanılan eşyanın birden fazla olması durumunda bunlardan biri haczedilemez (İİK m. 82/f. 1, b. 3).

Hemen belirtelim ki, İİK m. 82/f. 1, b. 3'te öngörülen düzenleme, 2.7.2012 tarih ve 6352 sayılı Kanun ile değişikliğe uğramıştır⁹¹. 6352 sayılı Kanunla değişmeden önce kanun koyucu, "*Vazgeçilmesi kabil olmayan mutfak takımı ve pek lüzumlu ev eşyası*"nın haczedilemeyeceğini düzenlemekteydi. Görüldüğü üzere, kanun koyucu üçüncü bentte yaptığı değişiklikle, eski düzenlemede olduğu gibi lüzumlu ev eşyasından değil de,

⁸⁶ Pekcanitez/Atalay/Sungurtekin-Özkan/Özkes, a.g.e., § 14 , s. 204.

⁸⁷ Kuru, *El Kitabı*, s. 506.

⁸⁸ Pekcanitez/Atalay/Sungurtekin-Özkan/Özkes, a.g.e., § 14 , s. 204.

⁸⁹ Muşul, *İcra ve İflas C. I*, s. 647, dn. 43; Berkin, *İcra Hukuku*, s. 85.

⁹⁰ Yargıtay'ın bu yöndeki bir kararı şu şekildedir: "...Borçlunun yaptığı işte şahsi çalışma ve faaliyetinin gelir sağlayan diğer unsurlardan daha üstün ve ön planda olması halinde bu bir meslektir. Yani, mesleği icra eden kimsenin şahsi çalışma ve faaliyetinin yardımcı iş gücü ve sermayeden daha üstün olmasıdır. Sermaye unsurunun üstün olduğu işler meslek olmayıp teşebbüs olmasına..." (Yarg. 12. HD, 25.4.1985, E. 1984/14228, K. 1985/3907, YKD, Temmuz 1985/7, s. 1014-1015).

⁹¹ 2.7.2012 tarih ve 6352 sayılı Kanun m. 16 ile yapılan değişiklikten önce İİK m. 82/f. 1, b. 3 şu şekilde idi: "3- Vazgeçilmesi kabil olmayan mutfak takımı ve pek lüzumlu ev eşyası."

İcra Hukuku'nda Yoksulluğun Önlenmesinde Bir Araç Olarak Haczedilmezlik
Arş. Gör. Serpil Işık

borçlu ile aynı çatı altında yaşayan aile bireyleri için lüzumlu olan eşyanın haczedilemeyeceğinden bahsetmiştir. Öncelikle, maddede sözü edilen lüzumlu eşya ile kastedilen ne olduğu tam olarak açık değildir. Nitekim, kanun koyucunun tereddütlerin doğmaması bakımından daha açık bir düzenlemede bulunması yerinde olurdu.

Ayrıca, İİK m. 82/f. 1, b. 3'te getirilen yeni düzenleme ile, aynı amaçla kullanılan eşyanın birden fazla olması durumunda bunlardan birinin haczedilebileceği de açıkça ifade edilmiştir. Buna göre, hacze gidilen evde, birden fazla televizyon varsa birisinin her halde haczedilebilmesi mümkündür⁹². Kanaatimizce, işin doğası gereği birden fazla olan eşyanın haczedilemeyeceği düşünülerek bunu yerine sorun teşkil edilebilecek bir mesele olan eşyanın tek bir tane olması halinde haczedilip haczedilemeyeceği meselesi ile hangi eşyaların lüzumlu eşya olacağına açıklığa kavuşturulması yerinde olurdu⁹³. Bu durumda, bentte ifade edilen borçlu ile aynı çatı altında yaşayan aile bireyleri için lüzumlu ev eşyası kapsamına nelerin dahil olacağı, yeni içtihatlarla değişen hayat koşullarına da uyumlu bir şekilde dikkate alınarak değerlendirilmelidir⁹⁴. İchtihatlarla yeknesak bir uygulamanın oluşabilmesinin ise, zaman gerektireceği açıktır. Bu sebeple, lüzumlu eşyanın ne olduğunun daha açık bir şekilde ifade edilmesi yerinde olurdu.

Kanun koyucunun, bu bent kapsamında, eski düzenlemeden farklı olarak, para, kıymetli evrak, altın, gümüş, değerli taş, antika veya süs eşyası gibi kıymetli şeylerin haczedilemeyecek lüzumlu eşyalardan olmayacağını da öngördüğünü görmekteyiz. Bu durumda, bentte ifade edilen kıymetli eşyaların haczedilmesinin mümkün olup olmadığı konusunda bir tereddüt olmayacaktır. Hal böyle olmakla birlikte, İİK m. 88/f. 1'de yer alan hamiline yazılı senetler, poliçeler ve sair cirosu kabil senetlerle altın, gümüş ve diğer kıymetli eşyaların haczi halinde bunların icra memuru tarafından muhafaza edileceğini ifade eden düzenleme zaten bu konuda bir tereddütün olmadığını göstermekteydi⁹⁵. Bu sebeple, kanun koyucunun getirdiği yeni düzenlemenin bilinen bir durumun tekrarı olduğunu ifade edebiliriz. Hal böyle olmakla birlikte, kanun koyucunun getirdiği bu yeni düzenleme ile iradesinin ev haczinde sadece bu malların haczedilebileceği şeklinde yorumlanmaması gerekmektedir⁹⁶.

(4) Borçlu çiftçi ise, kendisinin ve ailesinin geçimi için zaruri olan arazi ve çift ziraat hayvanları ve nakil vasıtaları ve diğer teferruatı ve ziraat aletleri; değilse, sanat ve mesleki için lüzumlu olan alet ve edevat ve kitapları ve aracı kayıkçı, hamal gibi küçük nakliye erbabının geçimlerini temin eden nakil vasıtaları haczedilemez (İİK m. 82/f. 1, b. 4).

⁹² Ayrıca, hacze gidilen evde televizyonun birden fazla olması halinde televizyonlardan hangisinin haczedileceğine haczi memuru takdir yetkisini kullanarak karar verecektir. Bu durumda icra memuru, takdir etkisini kullanırken alacaklı ile borçlu arasında var olan menfaat dengesini de gözetmekle yükümlüdür. (Pekcanitez/Atalay/Sungurtekin-Özkan/Özekes, a.g.e., § 14, s. 205).

⁹³ Aynı yönde bkz. Pekcanitez/Atalay/Sungurtekin-Özkan/Özekes, a.g.e., § 14, s. 205.

⁹⁴ Pekcanitez/Atalay/Sungurtekin-Özkan/Özekes, a.g.e., § 14, s. 205.

⁹⁵ Pekcanitez/Atalay/Sungurtekin-Özkan/Özekes, a.g.e., § 14, s. 205.

⁹⁶ Pekcanitez/Atalay/Sungurtekin-Özkan/Özekes, a.g.e., § 14, s. 205.

İcra Hukuku'nda Yoksulluğun Önlenmesinde Bir Araç Olarak Haczedilmezlik
Arş. Gör. Serpil Işık

Kanun koyucu 82'nci maddenin dördüncü bendinde, borçlunun çiftçi olup olmamasına göre bir ayırım yapmıştır. Buna göre, borçlu çiftçi ise, kendisinin ve ailesinin geçimi için zorunlu olan arazi ve çift hayvanları ile nakil vasıtaları ve diğer teferruatları ile ziraat aletleri haczedilemeyecektir⁹⁷. Bu kapsamda, İİK m. 82/f. 1, b. 4'te ifade edilen hükümden yararlanabilmesi için, borçlunun asıl faaliyetinin çiftçilik olması gerekmektedir⁹⁸. Diğer bir deyişle, borçlunun geçimini çiftçilikle elde ediyor olması gerekmektedir⁹⁹. Bu sebeptir ki, asıl işi çiftçilik olan borçlunun gelir elde etmek için başka işler de yapıyor olması çiftçilik sıfatını ortadan kaldırmayacaktır¹⁰⁰. Yine, hacze konu edilen tarım arazisinin borçlu tarafından ortakçıya verilmesi durumunda da, borçlunun çiftçilikle işgal etmediği sonucunu varılarak haczedilemezlik şikayetinin reddedilmesi isabetli olmaz¹⁰¹.

Borçlu çiftçi değilse, sanat ve mesleği için lüzumlu olan alet ve edevat ve kitapları ve arabacı, kayıkçı, hamal gibi küçük nakliye erbabının geçimlerini temin eden nakil vasıtaları haczedilemeyecektir (İİK m. 82/f. 1, b.4). Görüldüğü üzere, kanun koyucunun, İİK m. 82/f. 1, b. 4'te getirdiği düzenleme, İİK m. 84/f. 1, b. 2'den pek de farklı değildir. Zira, çiftçi olan borçlunun mallarının haczedilememesi için, sanat ve meslek kavramı ile

⁹⁷ Nitekim, Yargıtay'ın bu yöndeki bir kararı şu şekildedir: "...İİK m. 82/f. 4 gereğince, borçlu çiftçi ise kendisinin ve ailesinin geçimi için zaruri olan arazilerin haczinin mümkün olmadığını, ancak; bu husustaki inceleme ve araştırmanın çiftçi olduğunu ileri süren borçluya yönelik olması gerekir..." (Yarg. 12. HD, 08.12.2005, E. 2005/24391, K. 2005/20407, Balkan, a.g.e., s. 61).

⁹⁸ Yargıtay'ın bu yöndeki bir kararı şu şekildedir: "...İİK'nun 82/4 maddesi gereğince, borçlu çiftçi ise kendisinin ve ailesinin geçimeleri için zorunlu olan ziraat arazisi haczedilemez. Anılan madde çiftçi olan borçluların geçimeleri için zorunlu olan ziraat arazisini kapsadığından, borçlunun bu maddeden yararlanabilmesi için (asıl uğraşımın) çiftçilik olması gerekir..." (12 HD, 02.06.2005, 8829/12031, Mustafa Oskay/Coşkun Koçak/Adnan Deynekli/Ayhan Doğan, İcra ve İflas Kanunu Şerhi (68-99. Maddeler), C. II, Ankara, Turhan Kitabevi, 2007, a.g.e., s. 2431-2432).

⁹⁹ Muşul, İcra ve İflas C. I, s. 650.

¹⁰⁰ Muşul, İcra ve İflas C. I, s. 650. Nitekim, Yargıtay'ın bu yöndeki bir kararı şu şekildedir: "...İİK'nın 82/f. 4 maddesinde: "Borçlu çiftçi ise kendisi ve ailesinin geçimi için zaruri olan arazinin..." haczedilemeyeceği hususu düzenlenmiştir. Yine Yargıtay HGK'nun 2.12.1972 tarih ve 542/1979 sayılı kararında: "...maddede sözü edilen aile tabirine, borçlunun kanunen geçindirmekle yükümlü olduğu kimselerin dahil olacağı ve haczi caiz olmayan arazi...tespitinde, böyle bir ailenin geçimi için zaruri olup olmadığının da göz önünde tutulması gerektiği...", Borçlunun anılan maddedeki hükümden yararlanabilmesi için asıl uğraşımın çiftçilik olması gerekir. Yani geçimini çiftçilikle temin etmelidir. Bunun için borçlunun bizzat kendisinin ziraat yapması zorunlu olmayıp tarım arazisini ortakçıya (yarıçıya) vermek suretiyle iletmesi halinde de bu madde uyarınca haczedilmezlik şikayetinde bulunabilir. Asıl işi çiftçilik olan borçlunun, yan gelir elde etmek amacıyla yan işler yapması çiftçilik sıfatını ortadan kaldırmaz. Borçlunun asıl işinin çiftçilik olduğunun ispatı her türlü delil ile mümkün olup ziraat odasında ya da tarım müdürlüğünde kaydının bulunmaması çiftçi olmadığı sonucunu doğurmaz..." (Yarg. 12. HD, 26.06.2012, E. 2012/4905, K. 2012/22387).

¹⁰¹ Nitekim Yargıtay'ın bu yöndeki bir kararı şu şekildedir: "...Mirasçılardan hacze konu tarım arazisini ortakçıya vermelerinin de çiftçilikle işgal etmedikleri düşünülmemeyeceğinden İİK'nun 82/4 maddesi gereğince çiftçi borçluların kendileri ve ailelerinin geçimi için zaruri olan 725 no'lu tarım arazisi ile ilgili haczedilmezlik şikayetinin de kabulüne karar verilmesi gerekirken yazılı şekilde reddine karar verilmesi isabetsizdir." (12 HD, 11.03.2005, 1325/5184, Muzaffer Aydın, Haczedilemeyen Mal ve Haklar, Ankara, Adalet Yayınevi, 2012, s. 173-174)

İcra Hukuku'nda Yoksulluğun Önlenmesinde Bir Araç Olarak Haczedilmezlik
Arş. Gör. Serpil Işık

teşebbüs kavramını birbirinden ayırmak gerekmektedir¹⁰². Bu ise, borçlunun yaptığı işte ağırlıklı olan faaliyetinin emek mi yoksa sermaye mi olduğunun tespiti ile olabilecektir¹⁰³. Nitekim, borçlunun yaptığı işte şahsi çalışması ile faaliyetinin gelir sağlamaya yönelik diğer unsurlardan daha fazla ve ön planda olduğu anlaşılırsa burada bir mesleğin varlığından söz edilebilecektir. Diğer bir ifadeyle, borçlunun faaliyetini meslek olarak ifade edilebilmesi için, borçlunun şahsi çalışma ve faaliyetinin yardımcı iş gücü ve sermayesinden daha üstün olması gerekmektedir¹⁰⁴. Bu nedenle, örneğin, borçlunun mesleği için gerekli olan şu eşyaları haczedilemeyecektir: "Avukatın yazıhanesindeki yazı makinesi ve kitapları, ayakkabı tamircisinin dükkanındaki dikiş makinesi, terzinin dikiş makinesi.. gibi"¹⁰⁵

Öte yandan, sermaye unsurunun borçlunun şahsi çalışma ve faaliyetinden daha üstün ve ön planda olduğu hallerde teşebbüs kavramından söz edilebilecektir¹⁰⁶. Buna göre örneğin, "Kahvecinin kahvedeki eşyası, otel eşyası, fabrikatörün fabrikası, zahirecinin baskülü, sinemacının sinema makineleri, taksi (ve dolmuş) şoförünün otomobili, nakliyecinin kamyonu (veya otobüsü), bakkalın buzdolabı, büyük çiftçinin traktörü¹⁰⁷, oto tamirhanesinde kullanılan aletler, peynir imalathanesindeki makineler"¹⁰⁸ borçlunun teşebbüsü için kullandığı aletler olmaları dolayısıyla haczedilebilirler. Yine, elektrikli kıyma makinesi, sanayi tipi et muhafaza dolabı, elektronik terazisi ve elektrikli et sergileme tezgahı sermaye ağırlıklı olup teşebbüs sayılacağından mesleğin icrası için zorunlu sayılmaz; bu nedenledir ki haczedilebilecektir¹⁰⁹. Yargıtay uygulamasında, borçlunun müzisyenlik yapması için mutlak suretle orgun ya da piyanonun maliki olmasının gerekmediği belirtilerek haczedilebileceği içtihat edilmektedir¹¹⁰.

¹⁰² Pekcanitez/Atalay/Sungurtekin-Özkan/Özekes, a.g.e., § 14 , s. 205.

¹⁰³ Pekcanitez/Atalay/Sungurtekin-Özkan/Özekes, a.g.e., § 14 , s. 205.

¹⁰⁴ Nitekim Yargıtay'ın bu yöndeki bir kararı şu şekildedir: "...Meslek ve teşebbüs birbirinden ayrıdır. Borçlunun yaptığı işte şahsi çalışma ve faaliyetinin gelir sağlayan diğer unsurlardan daha üstün ve ön planda olması halinde bu bir meslektir. Diğer bir deyimle, mesleği icra eden kimsenin şahsi çalışma ve faaliyetinin yardımcı iş gücü ve sermayeden üstün olmasıdır. Açıklanan durumda borçlunun işi teşebbüstür..." (Yarg. 12. HD, 22.09.1983, E. 1983/5220, K. 1983/6604, Balkan, a.g.e., s. 60).

¹⁰⁵ Kuru/Arslan/Yılmaz, a.g.e., s. 272.

¹⁰⁶ Kuru/Arslan/Yılmaz, a.g.e., s. 272.

¹⁰⁷ Nitekim Yargıtay'a göre, haczolunan traktör sermaye ağırlıklı olup, geçim için zorunlu eşyalardan değildir. (12 HD, 26.02.2009, 2008/23943-2009/4064, Aydın, a.g.e., s. 157-158).

¹⁰⁸ Kuru/Arslan/Yılmaz, a.g.e., s. 272.

¹⁰⁹ Nitekim Yargıtay'ın bu yöndeki bir kararı şu şekildedir: "...İİK m. 82/4. maddesi gereğince borçlunun (...sanat ve mesleği için lüzumlu olan alet ve edevat...) haczedilemez Bu bent gereğince haczedilemeyecek malların kapsamını tayin edebilmek için sanat ve meslek kavramının teşebbüs kavramından ayıracak kısıtların belirlenmesi zorunludur. Bunun için borçlunun yaptığı işte ve haczedilen menkullerin incelenmesinde emeğin ya da sermayenin ağırlıklı olup olmadığının araştırılması ve buna göre sonuca gidilmesi gerekmektedir. Somut olayda, haczedilen kıyma makinesi, sanayi tipi et muhafaza dolabı, elektronik terazi ve elektrikli et sergileme tezgahı sermaye ağırlıklı olup, mesleğin icrası için "maddede zorunlu olduğu öngörülen niteliği" taşımadıkları anlaşıldığından şikayetin reddi yerine kabulüne karar verilmesi isabetsizdir." (12. HD, 23.01.2007, 2006723485-869, Aydın, a.g.e., s. 168).

¹¹⁰ Nitekim, müzisyenlik faaliyetinin icrası için org ya da piyano niteliğindeki mahcuz malların sermaye ağırlıklı olduğunun nazara alınacağı ve bu sebepledir ki haczedilebileceği içtihat

İcra Hukuku'nda Yoksulluğun Önlenmesinde Bir Araç Olarak Haczedilmezlik
Arş. Gör. Serpil Işık

Borçlu çiftçi olmakla birlikte, geçimi için zorunlu olan arazisinin üzerinde ipotek tesis etmişse bu durum özellik arz edecektir. Zira, bu durumda, artık borçlunun haczedilmezlik iddiasında bulunabilmesi söz konusu olamayacaktır¹¹¹.

(5) Borçlu ve ailesinin idareleri için lüzumlu ise borçlunun tercih edeceği bir süt veren mandası veya ineği veyahut keçi veya koyunu ve bunların üç aylık yem ve yataklıkları haczedilemez (İİK m. 82/f. 1, b. 5).

Bu bent hükmünün, İsviçreli Kanun koyucu tarafından sütün vazgeçilmez bir besin kaynağı olarak görülmesi sebebiyle getirildiği düşünülmektedir¹¹². Bentte belirtilen malların icra memuru tarafından haczedilemez sayılabilmesi için, borçlunun aynı zamanda çiftçi olması gerekmemektedir¹¹³. Ayrıca, burada belirtilen hayvanların kapsamına kümes hayvanlarının girmeyeceği de aşikardır¹¹⁴.

İİK m. 82/f. 1, b. 5 hükmünde, “borçlunun tercih edeceği bir süt veren mandası veya ineği veyahut keçi veya koyunu...”nun haczedilemeyeceği ifade edilmektedir. Kanun koyucunun bent kapsamında, borçluya tanıdığı seçim hakkı, hayvan türü bakımındandır. Bu sebeptendir ki, borçlunun belirtilen hayvan türlerinden-(süt veren manda, inek, koyun, keçi) birine birden fazla sahip olması durumunda, hangisinin kendisine bırakılacağı konusundaki takdir hakkı kanun koyucu tarafından borçlunun kendisine değil; haczi yapan memura bırakılmıştır¹¹⁵.

Belirtmek gerekir ki, İİK m. 82/f. 1, b. 5 hükmünün modernleşme ve günümüzün gelişen koşullarıyla birlikte, köy ve çiftlikler dışında uygulanabilirliği kalmamış ve önemi de giderek azalmış bulunmaktadır.

(6) Borçlunun ve ailesinin iki aylık yiyecek ve yakacakları ve borçlu çiftçi ise gelecek mahsul için lazım olan tohumluğu haczedilemez (İİK m. 82/f. 1, b. 6).

İİK m. 82/f. 1, b. 6 hükmünün uygulama alanı bulabilmesi için, borçlunun ve ailesinin elinde yiyecek ve yakacak bulunması gerekmektedir. Aksi halde, söz konusu bent hükmü uygulama alanı bulmayacaktır¹¹⁶.

edilmektedir. Nitekim, Yargıtay'ın bu yöndeki bir kararı için bkz. 12. HD, 14.03.2006, 2129/5261 (Aydın, a.g.e., s. 169).

¹¹¹ Yine benzer şekilde üzerine binanın inşa edilmesi sebebiyle tarım arazi olmaktan çıkan yerler bakımından da haczedilmezlik iddiası ileri sürülemeyecektir (Pekcanitez/Atalay/Sungurtekin-Özkan/Özekes, a.g.e., § 14, s. 205-206).

¹¹² Pekcanitez/Atalay/Sungurtekin-Özkan/Özekes, a.g.e., § 14, s. 206.

¹¹³ Kuru/Arslan/Yılmaz, a.g.e., s. 272.

¹¹⁴ Bununla birlikte, İİK m. 82/f. 1, b. 7 düzenlemesine göre, kümes hayvanlarının haczedilemeyeceği ileri sürülebilecektir (Kuru/Arslan/Yılmaz, a.g.e., s. 272).

¹¹⁵ Kuru/Arslan/Yılmaz, a.g.e., s. 272.

¹¹⁶ Pekcanitez/Atalay/Sungurtekin-Özkan/Özekes, a.g.e., § 14, s. 206.

İcra Hukuku'nda Yoksulluğun Önlenmesinde Bir Araç Olarak Haczedilmezlik
Arş. Gör. Serpil Işık

(7) Borçlu bağ, bahçe veya meyva veya sebze yetiştiricisi ise kendisinin ve ailesinin geçimi için zaruri olan bağ ve bu sanat için lüzumlu bulunan alet ve edevat haczedilemez (İİK m. 82/f. 1, b. 7).

(8) Borçlar Kanununun 510'ncu maddesi¹¹⁷ mucibince haczolunmamak üzere tesis edilmiş olan kaydı hayatla iratlar haczedilemez (İİK m. 82/f. 1, b. 8).

(9) Memleketin ordu ve zabıta hizmetinde malul olanlara bağlanan emeklilik maaşları ile bu hizmetlerden birinin ifası sebebiyle ailelerine bağlanan maaşlar ve ordunun hava ve denizaltı mensuplarına verilen uçuş ve dalış tazminat ve ikramiyeleri haczedilemez¹¹⁸ (İİK m. 82/f. 1, b. 9).

Askeri malullerle, şehit yetimlerine verilen terfi zammı ve 1485 numaralı kanun hükmüne göre verilen inhisar beyiye hisseleri haczedilemez (İİK m. 82/f. 1, b. 9).

(10) Bir muavenet sandığı veya cemiyet tarafından hastalık, zaruret ve ölüm gibi hallerde bağlanan maaşlar haczedilemez (İİK m. 82/f. 1, b. 10).

İİK m. 82/f. 1, b. 10'da öngörülen düzenleme uyarınca, borçluya bir yardımlaşma sandığı veya derneği tarafından hastalık, ölüm veya zaruret sebepleri ile bağlanan maaşlar haczedilemeyecektir. Bu sebeptendir ki, baro yardımlaşma sandığı ile Kızılay tarafından yapılan yardımlarla, 65 yaşını doldurmuş, muhtaç, güçsüz ve kimsesiz Türk vatandaşlarına bağlanan aylıklar bu bent kapsamında haczedilemeyecektir¹¹⁹.

(11) Vücut ve sıhhat üzerine ika edilen zararlar için tazminat olarak mutazarrının kendisine veya ailesine toptan veya irat şeklinde verilen veya verilmesi lazım gelen paralar haczedilemez (İİK m. 82/f. 1, b. 11).

(12) Borçlunun haline münasip evi haczedilemez (İİK m. 82/f. 1, b. 12).

Borçlunun haline münasip evinin haczedilemeyeceğine ilişkin düzenleme İsviçre hukukunda bulunmamaktadır¹²⁰. Türk kanun koyucu, İİK m. 82/f. 1, b.12 hükmüne yer vererek sadece borçluyu değil aynı zamanda borçlu ile birlikte yaşayan ailesinin ve çocuklarını da korumayı amaç edinmiştir¹²¹.

¹¹⁷ Söz konusu düzenlemenin, 11.01.2011 tarih ve 6098 sayılı Türk Borçlar Kanununa göre, karşılığı 610'ncu maddedir.

¹¹⁸ Yargıtay'a göre, bu bende aykırı bir şekilde yapılan hacizlere karşı gerçekleştirilen şikayet bir süreye tabidir (Pekcanitez/Atalay/Sungurtekin-Özkan/Özkes, a.g.e., § 14, s. 206).

¹¹⁹ Kuru/Arslan/Yılmaz, a.g.e., s. 273.

¹²⁰ Üstündağ, a.g.e., s. 183.

¹²¹ Akil, Meskeniyet İddiası, s. 779; Nitekim Yargıtay'ın bu husustaki bir kararı şu şekildedir: "...İİK'nun 82/12 maddesi gereğince, borçlunun "haline münasip" evi haczedilemez. Bir meskenin

İcra Hukuku'nda Yoksulluğun Önlenmesinde Bir Araç Olarak Haczedilmezlik
Arş. Gör. Serpil Işık

Öncelikle bent kapsamında evden kastedilenin ne olduğunun belirlenmesi önem arz etmektedir. Buna göre, ev olarak tabir edilen yapı, mahalli örf ve adeta göre konut olarak oturmaya elverişli olan yer şeklinde ifade edilebilecektir¹²². Bu kapsamda, müstakil olarak oturulan bir yer ile kat mülkiyeti kanununa göre bağımsız bölümlerden her biri ev olarak kabul edilebilecektir¹²³. Yargıtay, iştirak halinde mülkiyet ile müşterek mülkiyet hisselerinin de İİK m. 82/f. 1, b.12 anlamında ev olarak nitelendirilebileceğini içtihat etmektedir¹²⁴.

Borçlunun meskeniyet iddiasında bulunacağı taşınmazın tamamen bitmiş olup oturmaya hazır bulunması şart değildir¹²⁵. Diğer bir deyişle, borçlu tamamlanmamış olmakla birlikte inşaat halindeki evi hakkında da meskeniyet iddiasında bulunabilecektir¹²⁶.

Borçlunun kredi kullanarak mesken olarak oturduğu evi ipotek ettirmiş olması halinde, kendinden alacaklı olan kimselere karşı, evin haline münasip ev olması sebebiyle haczedilemeyeceğine ilişkin şikayette bulunma hakkından feragat ettiği sonucunu çıkarılamaz¹²⁷.

Borçlu sahip olduğu tek yazlık ev hakkında da meskeniyet iddiasında bulunularak haczedilmeyeceğini ileri sürebilecektir¹²⁸. Zira, İİK m. 82/f. 1, b. 12'de

---

borçlunun uygun olup olmadığı adı geçen haciz anındaki sosyal durumuna ve borçlu ile ailesinin ihtiyaçlarına göre belirlenir. Buradaki "aile" terimi, geniş anlamda olup, borçlu ile birlikte aynı çatı altında yaşayan, bakmakla yükümlü olduğu kişileri kapsar..." (Yarg. 12 HD, 27.2.2007, 630/3339, Oskay/Koçak/Deynekli/Doğan, a.g.e., s. 2366).

¹²² Uyar, a.g.m., s. 582; Üstündağ, a.g.e., s. 183; Akil, *Meskeniyet İddiası*, s. 778.

¹²³ Üstündağ, a.g.e., s. 183; Akil, *Meskeniyet İddiası*, s. 778; Kuru/Arslan/Yılmaz, a.g.e., s. 273.

¹²⁴ Akil, *Meskeniyet İddiası*, s. 782. Kuru/Arslan/Yılmaz, a.g.e., s. 273. Nitekim, Yargıtay'ın bu yöndeki bir kararı şu şekildedir: "...Paylı taşınmazda paydaş da meskeniyet iddiasında bulunabilir. Bu durumda iddia, pay oranı esas alınarak çözümlenir. Paydaşların tamamı için yapılan takipte de her birinin ayrı ayrı meskeniyet iddiasında bulunmaları mümkündür" (Yarg. 12. HD, 21.12.1981, Yasa HD, Mart 82, s. 447; Aynı karar için bkz. Üstündağ, a.g.e., s. 183, dn. 556a). Ayrıca, Borçlunun bir apartmanın tamamına sahip olması halinde, bir dairesi veya katı hakkında meskeniyet iddiasında bulunması mümkündür (Üstündağ, a.g.e., s. 183)

¹²⁵ Akil, *Meskeniyet İddiası*, s. 783.

¹²⁶ Üstündağ, a.g.e., s. 183; Pekantez/Atalay/Sungurtekin-Özkan/Özkes, a.g.e., § 14 , s. 207; Akil, *Meskeniyet İddiası*, s. 782.

¹²⁷ Pekantez/Atalay/Sungurtekin-Özkan/Özkes, a.g.e., § 14 , s. 207; Kuru/Arslan/Yılmaz, a.g.e., s. 274. Nitekim, Yargıtay'ın bu yöndeki bir kararı şu şekildedir: "İcra takip dosyasının incelenmesinde mahcuz üzerine 17.08.2000 ve 13.06.2002 tarihlerinde uygulanan haczin düşmesi nedeniyle haczi yenilenerek 31.01.2005 tarihinde yeniden haczi uygulandığı ve taşınmazın tapu kaydında Ö. lehine 18.11.1998 tarihi ipotek kaydı olduğu görülmüştür. Mahkeme gerekçesinde de kabul edildiği gibi ipotek zorunlu ipoteklerden değildir. Taşınmaz üzerinde zorunlu ipotek nev'inden olmayan ipotek konulması halinde borçlunun icra mahkemesine başvuru tarihindeki taşınmazdaki ipoteklerin fek edilmesi durumunda meskeniyet şikayetine engel teşkil etmez..." (Yarg. 12 HD, 15.11.2005, 18305/22080, Oskay/Koçak/Deynekli/Doğan, a.g.e., s. 2420-2421).

¹²⁸ Pekantez/Atalay/Sungurtekin-Özkan/Özkes, a.g.e., § 14 , s. 207.

İcra Hukuku'nda Yoksulluğun Önlenmesinde Bir Araç Olarak Haczedilmezlik
Arş. Gör. Serpil Işık

öngörülen düzenleme uyarınca mesken olarak ifade edilen yapının borçlunun sadece kişinin oturduğu taşınmazlar olacağı düşünülmemelidir.

Borçlunun mesken olarak o evde oturuyor olup, evini kiraya veriyor olması, haczedilemezliği ileri sürmesine engel teşkil etmez¹²⁹. Bu durumda, evinden aldığı kira hakkında da haciz gerçekleştirilemez¹³⁰.

İİK m. 82/f. 1, b. 12 uyarınca, haczi caiz olmadığı belirtilen haline münasip ev değerlendirilirken, ev kavramına giren yapının ne olabileceğinden başka, ev olarak tabir edilen bir yapının borçlunun haline münasip olup olmadığı da ortaya konması gerekmektedir. Bir evin, bentte belirtildiği şekilde borçlunun haline münasip olup olmadığı değerlendirilirken, borçlu ile ailesinin ihtiyaçları ve haciz anındaki sosyal durumları göz önünde bulundurulmalıdır¹³¹. Nitekim, her ne kadar İİK m. 82/f. 1, b. 12'de sadece, "borçlunun haline münasip evi"nden bahsedilmiş olsa da, Yargıtay'ın da kararlarında belirttiği üzere burada sadece borçlu değil; aynı zamanda borçlu ile birlikte yaşayan ailesi ve bakmakla yükümlü olduğu diğer kişiler de dahildir¹³². Diğer bir ifadeyle, burada borçlunun ailesi tabirinin kapsamına, sadece borçlunun eşi ve çocukları değil; daha geniş anlamda, kendisi ile birlikte yaşayan ve onun bakmakla yükümlü olduğu ve bu sebeple de, haczedilemezliği ileri sürmesinde menfaati bulunan aile bireyleri de dahildir¹³³. Buna göre, borçlunun birlikte yaşadığı damadı ve kızı da ailesi kapsamına değerlendirilmek gerekecektir¹³⁴.

Borçlunun görev ve sıfatı, kendisinin ve ailesinin ihtiyaçlarını ve makul ölçülerini aşan bir evde oturmasını haklı göstermeyecektir¹³⁵. Bu sebeple ki, borçlu ve birlikte

¹²⁹ Berkin, *İcra Hukuku*, s. 64; Akil, *Meskeniyet İddiası*, s. 783; Kuru/Arslan/Yılmaz, a.g.e., s. 274.

¹³⁰ Üstündağ, a.g.e., s. 184; Akil, *Meskeniyet İddiası*, s. 781.

¹³¹ Akil, *Meskeniyet İddiası*, s. 779; Üstündağ, a.g.e., s. 184; Pekcanitez/Atalay/Sungurtekin-Özkan/Özekes, a.g.e., § 14 , s. 207; Kuru/Arslan/Yılmaz, a.g.e., s.273. Nitekim Yargıtay'ın bu yöndeki bir kararı şu şekildedir: "...İİK 'nun 82/12 maddesi gereğince, borçlunun "haline münasip" evi haczedilemez. Bir meskenin borçlunun haline uygun olup olmadığı adı geçen haciz anındaki sosyal durumuna ve borçlu ile ailesinin ihtiyaçlarına göre belirlenir. Buradaki "aile" terimi, geniş anlamda olup borçlu ile birlikte aynı çatı altında yaşayan, bakmakla yükümlü olduğu kişileri kapsar. İcra mahkemesince, borçlunun sözü edilenlerle birlikte barınması için zorunlu olan haline münasip meskeni temin etmesi için gerekli bedel bilirkişilere tespit ettirildikten sonra, haczedilen yerin kıymeti bundan fazla ise, satılmasına karar verilmeli ve satış bedelinden yukarıda nitelikleri belirtilen mesken için gerekli olan miktar borçluya bırakılmalı, kalanı alacaklıya ödenmelidir." (Yarg. 12. HD, 09.05.2006, 7398/10236, Oskay/Koçak/Deynekli/Doğan, a.g.e., s. 2402-2403).

¹³² Akil, *Meskeniyet İddiası*, s. 779.

¹³³ Uğur Bulut, *Borçlunun Haline Münasip Evi Üzerinde İpotek Tesisi ve Haczedilmezlikten Feragat, Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Cilt: 12, Özel Sayı: 2010 (Basım Yılı: 2012), s. 1073-1103, s. 178. Nitekim, bu durum, hukukumuzda, geniş aile kavramı olarak ifade edilip, Türk Medeni Kanunu'nun 367-371. maddelerinde öngörülmektedir (Bulut, a.g.m., s. 1078).

¹³⁴ Üstündağ, a.g.e., s. 184.

¹³⁵ Bulut, a.g.m., s. 1077; Pekcanitez/Atalay/Sungurtekin-Özkan/Özekes, a.g.e., § 14 , s. 207. Nitekim Yargıtay'ın bu yöndeki bir kararı şu şekildedir: "...Bu kıstasları aşan nitelikte ve evsiftaki yerlerle, makul ölçülerini geçen oda ve salonu kapsayan ve ikamet için zorunlu öğeleri içeren bir meskenin

İcra Hukuku'nda Yoksulluğun Önlenmesinde Bir Araç Olarak Haczedilmezlik
Arş. Gör. Serpil Işık

yaşadığı ailesinin ihtiyaçlarını karşılamakla birlikte, sosyal durumlarının gerektirdiği asgari ölçüyü aşan meskenin haczi mümkün olacaktır¹³⁶.

Borçlunun evinin haline münasip olup olmadığı bilirkişi aracılığıyla tespit ettirilebilir¹³⁷. Netice itibariyle, evin tayin edilen değerinin, borçlunun hali ile münasip olan sınırı aştığı anlaşılırsa, ev satışa çıkarılabilecektir¹³⁸. Hal böyle olmakla birlikte, satış sırasında, evi için teklif edilen değer borçlunun hali ile münasip olan miktarı aşmadığı görülürse, evin satışından vazgeçilerek borçluya teslim edilebilecektir. Diğer taraftan, ev tahmin edilen miktardan daha fazla bir bedelle satılırsa, bu durumda, borçlunun mesken ihtiyacını karşılaması için gerekli olan miktar ayrılarak artanı alacaklısına verilecektir¹³⁹.

(13) Öğrenci bursları haczedilemez (İİK m. 82/f. 1, b. 13).

Öğrenci burslarının haczedilemezliği 6352 sayılı Kanunla gerçekleştirilen değişikliğin neticesinde getirilmiştir. 6352 sayılı Kanun değişikliğinden önce, öğrenci burslarının haczinin mümkün olup olmadığı konusunda doktrinde ve Yargıtay kararlarında zaman zaman tereddütlerin yaşandığı görülmektedir. Nitekim, öğrenci burslarının haczedilebilirliği konusunda getirilen yeni düzenlemeden önce, Yargıtay'ımız ikili bir ayırım yapmaktaydı. Bunlardan birincisi, mecburi hizmet taahhüdü karşılığında alınan burslara ilişkin olmakla beraber; ikincisi ise, kara, deniz, hava harp okullarıyla beraber Milli Savunma Bakanlığı hesabına okuyan öğrenciler ile yedek subay okulu öğrencilerine verilen harçlıklara ilişkindi¹⁴⁰. Yüksek mahkememiz, birinci grupta yer alan bursların, İİK m. 83 uyarınca, kısmen haczedilebileceğini kabul etmekteydi¹⁴¹. İkinci grupta yer alan bursların ise, hiçbir vergi ve resme tabi olmamaları nedeniyle haczedilemeyeceğini içtihat etmekteydi¹⁴². Doktrinde ise Kuru, öğrenci burslarının -herhangi bir ayırım yapma yoluna gitmeden-kısmen haczi caiz olan ücretler kapsamında değerlendirilebileceğini ileri sürmekteydi¹⁴³. Bununla birlikte,

---

dışındaki yerler, maddede öngörülen amaca aykırıdır. Borçlunun görev ve sıfatı, kendisinin yukarıda belirlenenden daha görkemli bir meskende ikamet etmesini gerektirmez...Mahkemece yapılacak iş, yeniden bilirkişi incelemesi yaptırılarak, bilirkişi raporları arasındaki çelişki giderilerek, özellikle borçlunun İstanbul'un daha mütevazı bir semtinde haline münasip evi alabileceği değer yukarıdaki kurallar göre belirlenmesi ve sonucuna göre karar verilmesinden ibarettir. Eksik incelemeyle yazılı şekilde hüküm tesisi isabetsizdir. (Yarg. 12. HD, 28.03.2006, 3618/6219, Oskay/Koçak/Deynekli/Doğan, a.g.e., s.2408).

¹³⁶ Bulut, a.g.m., s. 1077.

¹³⁷ Akil, Meskeniyet İddiası, s. 788; Üstündağ, a.g.e., s. 184.

¹³⁸ Üstündağ, a.g.e., s. 184.

¹³⁹ Üstündağ, a.g.e., s. 184.

¹⁴⁰ Akın, a.g.e., s. 348-349.

¹⁴¹ Nitekim, Yargıtay'ın bu yöndeki bir kararı için bkz. İİD. 20.4.1952, 1552/1185 (Baki Kuru, Haczi Caiz Olmayan Şeyler, AÜHFHD, 1962/1-4, s. 277-326, s. 310).

¹⁴² Dolayısıyla, Yüksek mahkememiz, uygulamada mecburi hizmet karşılığı verilen bursların haczini İİK m. 83 uyarınca kısmen olmak kaydıyla mümkün görünürken askeri öğrencilere verilen harçlıkların haczine izin vermemekteydi (Akın, a.g.e., s. 349).

¹⁴³ Kuru, Haczi Caiz Olmayan, s. 319.

İcra Hukuku'nda Yoksulluğun Önlenmesinde Bir Araç Olarak Haczedilmezlik
Arş. Gör. Serpil Işık

gerçekleştirilen kanun değişikliği neticesinde, İİK m. 82/f. 1, b. 13 hükmünde açıkça "öğrenci burslarının haczedilemeyeceği"nin öngörülmesi suretiyle, uygulamada zaman zaman yaşanan tereddütler ile farklılıklar da giderilmiş bulunmaktadır. Bu sayede, öğrenci bursları devletin Kredi ve Yurtlar Kurumu aracılığıyla verdiklerinden başka özel kurumlar tarafından verilenleri de kapsayacak bir şekilde ve hiçbir ayrıma tabi tutulmaksızın tamamen haczi caiz olmayan mallar arasında yer alacaktır¹⁴⁴. Kanaatimizce, kanun koyucu bu düzenlemesi ile öğrencilerin eğitim öğretim haklarının ekonomik sebeplerle kesintiye uğramalarının önlenmesi için isabetli bir düzenleme getirmiş bulunmaktadır.

b. Özel Kanunlara göre Haczi Caiz Olmayan Mal ve Haklar

Tamamen haczi caiz olmayan mal ve haklar, İİK m. 82/f. 1'de, 13 bent halinde sayılmıştır. "Haczi caiz olmayan mallar ve haklar" başlıklı 82. maddenin birinci fıkrasının birinci bendinde, "...mahsus kanunlarında haczi caiz olmadığı gösterilen mallar"ın da haczedilemeyecek mallar arasında olduğu kanun koyucunun 1965 yılında getirdiği değişiklikle madde metnine eklenmiştir¹⁴⁵. Kanun koyucunun öngördüğü, özel kanunlarda yer alan ve haczi caiz olmayan malları ifade eden pek çok düzenlemeyi belirtmek mümkündür. Buna göre,

3226 sayılı Finansal Kiralama Kanunu'nun 29. maddesinin 2. fıkrasında¹⁴⁶ belirtilen, finansal kiralama konusu malların sözleşme süresi içinde haczi mümkün değildir.

5737 sayılı Vakıflar Kanunu'nun 15. maddesinin 1. fıkrasında¹⁴⁷ belirtildiği üzere, vakıflara ait hayrat ve taşınmazlar ile 77. maddenin 1. fıkrasında¹⁴⁸ belirtilen Vakıflar Genel Müdürlüğü'ne ve mazbut vakıflara ait taşınmazların da haczi mümkün değildir.

¹⁴⁴ Pekcanitez/Atalay/Sungurtekin-Özkan/Özekes, a.g.e., § 14, s. 207.

¹⁴⁵ Gerçekten İcra İflas Kanunu m. 82/f. 1, b. 1'de yer alan "...mahsus kanunlarında haczi caiz olmadığı gösterilen mallar" ifadesi kanun koyucunun 1965 yılında 538 sayılı Kanun ile gerçekleştirdiği değişiklik neticesinde madde metnine eklenmiştir (Cenk Akil, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin Bir Kararı Vesilesiyle Devlet Mallarının Haczedilmezliği Kuralı Üzerine Düşünceler, *Ankara Barosu Dergisi*, 2012/2, s. 99-119, s. 104).

¹⁴⁶ 3226 sayılı Finansal Kiralama Kanunu'nun 29. maddesinin 2. fıkrası şu şekildedir: "Kiralayan aleyhine icra yoluyla takip yapılması hâlinde finansal kiralama konusu mallar sözleşme süresi içinde haczedilemez."

¹⁴⁷ 5737 sayılı Vakıflar Kanunu'nun 15. maddesinin 1. fıkrası şu şekildedir: "Vakıfların hayrat taşınmazları haczedilemez, rehnedilemez, bu taşınmazlarda mülkiyet ve irtifak hakkı için kazandırıcı zamanaşımı işlemez."

¹⁴⁸ 5737 sayılı Vakıflar Kanunu'nun 77. maddesinin 1. fıkrası şu şekildedir: "Genel Müdürlüğe ve mazbut vakıflara ait taşınmazlar Devlet malı imtiyazından yararlanır, haczedilemez, rehnedilemezler. Tüm iş ve işlemleri, her türlü vergi, resim, harç ve katılım payından istisnadır."

İcra Hukuku'nda Yoksulluğun Önlenmesinde Bir Araç Olarak Haczedilmezlik
Arş. Gör. Serpil Işık

5199 sayılı Hayvanları Koruma Kanunu'nun 5. maddesinin 5. fıkrasında¹⁴⁹ belirtilen, ticari amaç güdülen bilhassa ev ve bahçesi içerisinde bakılan, ev ve süs hayvanlarının da haczedilemeyeceği kanun koyucu tarafından özel olarak öngörülmüştür.

5411 sayılı Bankacılık Kanunu'nun 111/son düzenlemesine göre, Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu (TMSF)'nin malları Devlet malı hükmündedir. Bu kapsamda, TMSF'nin mal, hak ve alacaklarının haczedilemeyeceği ve rehnedilemeyeceği sözü edilen kanun uyarınca öngörülmüştür¹⁵⁰.

5809 sayılı Elektronik Haberleşme Kanunu'nun 34. maddesinin 1. fıkrasında¹⁵¹ ifade edilen, elektronik haberleşme hizmetleri ile ilgili olarak abone veya kullanıcılara tahsis edilen frekans, numara ve hat kullanımı ile alan adları gibi intifa ve kullanım hakları ile işletmecilerin yetkilendirmelerinin de haczedilemeyeceği ifade edilen kanun kapsamında düzenlenmiştir.

5393 sayılı Belediye Kanunu'nun 15. maddesinin son fıkrasında¹⁵² belirtildiği üzere, belediyenin proje karşılığı borçlanma yoluyla elde ettiği gelirleri, şartlı bağışlar ve kamu hizmetlerinde fiilen kullanılan malları ile belediye tarafından tahsil edilen vergi, resim ve harç gelirleri haczedilemez. Görüldüğü üzere, belediyelerin her türlü malı değil; sadece maddede haczedilemeyeceği belirtilen mal ve gelirleri haczedilemeyecektir. Belediye Kanunu m. 15/f. son uyarınca, haczedilmezlik şikayetinin kabul edilebilmesi için üzerine haciz konulan belediye mallarının "*fiilen kamu hizmetinde kullanılması*" gerekli olup bunlar hakkında kamuya tahsis kararının alınmış olması yeterli değildir¹⁵³. Dolayısıyla, hacze konu olan malların fiilen kamu

¹⁴⁹ 5199 sayılı Hayvanları Koruma Kanunu'nun 5. maddesinin 5. fıkrası şu şekildedir: "Ticari amaç güdülmeyen bilhassa ev ve bahçesi içerisinde bakılan ev ve süs hayvanları sahiplerinin borcundan dolayı haczedilemezler."

¹⁵⁰ Nitekim, Yargıtay'ın bu yöndeki bir kararı şu şekildedir: "...5411 sayılı Bankacılık Kanunu'nun 111/son düzenlemesine göre, fonun malları Devlet malı hükmündedir. Fonun mal, hak ve alacakları haczedilemez ve rehnedilemez. Somut olayda, TMSF'nin 5. İcra Müdürlüğü'nün 2005/5137 sayılı dosyasındaki alacağı üzerine haczi konulduğu görülmektedir. Anılan madde uyarınca, şikayetin kabulü ile haczin kaldırılmasına karara verilmesi gerekirken yazılı şekilde reddine dair hüküm tesisi isabetsizdir (Yarg. 12. HD, 19.10.2006, 14348/19722, Oskay/Koçak/Deynekli/Doğan, a.g.e., s. 2388).

¹⁵¹ 5809 sayılı Elektronik Haberleşme Kanunu'nun 34. maddesinin 1. fıkrası şu şekildedir: "Elektronik haberleşme hizmetleri ile ilgili olarak abone veya kullanıcılara tahsis edilen frekans, numara ve hat kullanımı ile internet alan adları gibi intifa ve kullanım hakları ile işletmecilerin yetkilendirmeleri hiçbir şekilde haczedilemez."

¹⁵² 5393 sayılı Belediye Kanunu'nun 15. maddesinin son fıkrası şu şekildedir: "Belediyenin proje karşılığı borçlanma yoluyla elde ettiği gelirleri, şartlı bağışlar ve kamu hizmetlerinde fiilen kullanılan malları ile belediye tarafından tahsil edilen vergi, resim ve harç gelirleri haczedilemez."

¹⁵³ Yıldırım/Deren-Yıldırım, a.g.e., § 26, s. 146. Nitekim, Yargıtay'ın bu yöndeki bir kararı şu şekildedir: "...Belediye Başkanının makam aracı olarak tahsis edilen vasıtanın fiilen kamu hizmetinde kullanıldığı kabulü gerekir. Bu nedenle haczi mümkün bulunmamaktadır. Bundan başkan sözü edilen aracın ifaiyenin öncüsü olarak kullanıldığı ifade edildiğine göre, bu halde de fiilen kamu hizmetine tahsis edilmiş sayılacağından, yine haczedilmesi yasaya aykırıdır.

İcra Hukuku'nda Yoksulluğun Önlenmesinde Bir Araç Olarak Haczedilmezlik
Arş. Gör. Serpil Işık

hizmetinde kullanılıp kullanılmadığı mahkemece tespit edilerek haczedilmezlik şikayetinin buna göre sonuçlandırılması gerekmektedir¹⁵⁴.

5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu'nun 93. maddesinin 1. fıkrasında¹⁵⁵ ve ilgili yönetmeliğin 9. maddesinde belirtildiği üzere, sigortalı ve hak sahiplerinin bu kanundan doğan gelir, aylık ve ödenekleri, prim borçları ile nafaka borçları dışında haczedilemezler. Bu sebeptendir ki, emekli maaşı, malullük maaşı, iş göremezlik ödeneği, İcra İflas Kanunu ve 6183 sayılı Kanun uyarınca, gerçekleştirilen takipler neticesinde haczedilemeyecektir¹⁵⁶. Sosyal Güvenlik Kurumu tarafından tahsil edilecek olan prim alacakları ve nafaka borçlarının ise, dörtte birinden az olmak üzere kısmen haczi mümkündür¹⁵⁷ (İİK m. 83). Ayrıca, Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu'nun bu fıkrası uyarınca, haczi yasaklanan gelir, aylık ve ödeneklerin haczedilmesine ilişkin talepler, borçlunun muvafakatinin bulunmaması durumunda, icra müdürü tarafından reddedilecektir (m. 93/f. 1, cümle son). Bu

Belediyenin haczedilmezlik şikayetinin kabul edilebilmesi için mahcuzların kamu hizmetinde (fiilen) kullanılması gerekli olup gerekçede yer verilen kamuya tahsis kararı alınmasının sonuca etkisi bulunamamaktadır (Yarg. 12. HD, 26.05.2006, E. 2006/7994, K. 2006/11183, Kazancı İçtihat Bilgi Bankası; Aynı karar için bkz. Yıldırım/Deren-Yıldırım, a.g.e., § 26, s. 146, dn. 32). Ayrıca bkz. Yarg. 12. HD, 03.10.2006, 15666/18211 (Oskay/Koçak/Deynekli/Doğan, a.g.e., s. 2391-2392); Yarg. 12. HD, 26.09.2006, 14225/17452 (Oskay/Koçak/Deynekli/Doğan, a.g.e., s. 2394-2395).

¹⁵⁴ Yıldırım/Deren-Yıldırım, a.g.e., § 26, s. 146. Yargıtay'ın bu yöndeki bir kararı şu şekildedir: "...Somut olayda haczedilen...plakalı As 600 damperli kamyonun 24.05.2006 tarihli değer tespiti zaptında arızalı ve bakımsız olduğu anlaşılmakta olup, bu bulgular kamu hizmetinde fiilen kullanılmadığını gösteren bir durum kabul edileceğinden mahcuz kamyon yönünden şikayetin reddine karar verilmesi gerekirken her iki araç için de şikayetin kabulü doğru görülmemiştir." (Yarg. 12. HD, 28.09.2006, E. 2006/14286, K. 2006/17671, Oskay/Koçak/Deynekli/Doğan, a.g.e., s. 2393; Aynı karar için bkz. Yıldırım/Deren-Yıldırım, a.g.e., § 26, s. 146, dn. 32).

¹⁵⁵ 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu'nun 93. maddesinin 1. fıkrası şu şekildedir: "(Değişik birinci fıkra: 17/4/2008-5754/56 md.) Bu Kanun gereğince sigortalılar ve hak sahiplerinin gelir, aylık ve ödenekleri, sağlık hizmeti sunucularının genel sağlık sigortası hükümlerinin uygulanması sonucu Kurum nezdinde doğan alacakları, devir ve temlik edilemez. Gelir, aylık ve ödenekler; 88 inci maddeye göre takip ve tahsili gereken alacaklar ile nafaka borçları dışında haczedilemez (...)"

¹⁵⁶ Yıldırım/Deren-Yıldırım, a.g.e., § 26, s. 146; Muşul, İcra ve İflas C. I, s. 640.

¹⁵⁷ Nitekim, Yargıtay'ın bu yöndeki bir kararı şu şekildedir: "...Dava, davacının maaş hesabı üzerine konulan blokenin kaldırılması ve bu yolla tahsil edilen paranın isdirdadı istemine ilişkindir. İİK'nun 83. maddesi uyarınca maaşların kısmen haczi mümkün olup haczedilecek kısım maaşın 1/4'ünden aşağı olamaz. Öte yandan, anılan maddede sayılan mal ve hakların haciz olunabileceğine dair önceden yapılan anlaşmalar da geçerli değildir. O halde, açıklanan hükümler gözetildiğinde davacının maaşının yalnız 1/4'ü oranında kesinti yapılabileceği halde, davalının davacıya ait maaş hesabının tamamını bloke etmesi hukuki dayanaktan yoksundur. Esasen bu hususlar mahkemenin de kabulünde bulunmaktadır. Ancak, mahkemece davalının yaptığı kesintinin icraya yönelik olması, kredi alacağının tamamının tahsil edilmemiş bulunması, kesinti miktarını düzenleyen mahkeme kararının ancak karar tarihinden sonra uygulanabileceği gerekçesiyle istirdat istemi reddedilmiştir. Yapılan bu değerlendirme dosya içeriği ile uyusmamaktadır. Zira, davalı tarafın davacının maaşının tamamını bloke etmesinin yasal dayanağı olmadığına göre davalının haksız biçimde tahsil ettiği parayı iade etmesi gerekmektedir. Bu itibarla, mahkemece, yapılan açıklamalar çerçevesinde değerlendirme yapılarak sonucuna göre karar verilmesi gerekirken yazılı şekilde hüküm tesisi doğru olmamıştır..." (YHGK, 27.03.2015, E. 2013/11-1842, K. 2015/1101, Kazancı İçtihat Bilgi Bankası).

İcra Hukuku'nda Yoksulluğun Önlenmesinde Bir Araç Olarak Haczedilmezlik
Arş. Gör. Serpil Işık

düzenleme, 5510 sayılı Kanun m. 93/f. 1'e, 18.09.2009 tarihli ve 5835 sayılı Kanun uyarınca getirilmiştir¹⁵⁸.

3. Kısmen Haczi Caiz Olmayan Mal ve Haklar

Borçlu, İcra İflas Kanunu sistematığında, cebri icra yoluyla alacağını elde etmek isteyen alacaklı karşısında, sadece taşınır/taşınmaz mal ve haklarının haczi bakımından değil; aynı zamanda, ücretlerinin haczi bakımından da korunmak istenmiştir¹⁵⁹. Bu kapsamda, kanun koyucu tarafından öngörülen kısmen haczi caiz olmayan mal ve haklara ilişkin kanuni düzenleme, İcra İflas Kanunu'nun 83'ncü maddesinde ifade edilmektedir. İcra İflas Kanunu'nun 83'ncü maddesinin birinci fıkrası uyarınca, maaşlar, tahsisat ve her nevi ücretler, intifa hakları ve hasılatı, ilama müstenid olmayan nafakalar, tekaüd maaşları, sigortalar veya tekaüd sandıkları tarafından tahsis edilen iradlar, borçlu ve ailesinin geçinmeleri için icra müdürünce lüzumlu olarak takdir edilen miktar tenzil edildikten sonra haczedilebilecektir.

Görüldüğü üzere, kanunda öngörülen ve kısmen haczinin caiz olduğu ifade edilen maaş ve ücret kalemlerinin, sadece borçlu ile ailesinin geçinmeleri için icra müdürünce lüzumlu olarak takdir edilen miktar dışında kalan kısmı haczedilebilecektir¹⁶⁰. Bu düzenleme ile kanun koyucunun açıkça borçlu ve ailesinin sırf borcunu ödeyememesi nedeniyle uğrayacağı takip neticesinde, her şeyini kaybederek topluma muhtaç hale gelmesi üzerine yoksul kılınamayacağı açıkça öngörülmüş olmakta ve böylece, borçlunun sahip olduğu temel hak ve hürriyetlerin de icra hukukunda getirilen somut düzenlemeler ile korunmaya çalışıldığı açık bir şekilde ifade edilmiş olmaktadır¹⁶¹. Belirtmek gerekir ki, kanun koyucunun madde metninde ifade etmiş olduğu, aile kavramı, İİK m. 82'de öngörüldüğü şekilde yani, geniş anlamda kullanılmıştır. Şöyle ki, kanun koyucunun aile kavramı ile ifade etmek istediği, yalnızca, borçlunun eşi, çocukları ve kendisinden oluşan çekirdek aileyi değil; aynı zamana, borçlu ile aynı çatı altında yaşıyor olmaları kaydıyla, yakın ve uzak akrabalarını (mesela, büyükanne, büyükbaba, hala, amca, teyze ve yeğenler gibi) da kapsamaktadır¹⁶².

İcra İflas Kanunu'nun 83. maddesine göre kısmen haczedilemeyen hususlar şunlardır: (1) Maaşlar, (2) Tahsilatlar, (3) Her çeşit ücretler¹⁶³, (4) İntifa hakları ve

¹⁵⁸ Kanun koyucunun bu düzenlemesi, basında, "kartzede emeklinin maaşı hacziden kurtuldu"; "krize karşı önlemler için mini paket yasalaştı haberleri ile verilmiştir. Bkz. 19.02.2009 tarihli Hürriyet Gazetesi Haberi (Yıldırım/Deren-Yıldırım, a.g.e., § 26, s. 141).

¹⁵⁹ Walker/Taş Korkmaz, a.g.m., s. 1570.

¹⁶⁰ Yıldırım/Deren-Yıldırım, a.g.e., § 26, s. 140; Seda Özmumcu, İcra ve İflas Müdürlerinin Takdir Hakkı, Turgut Akıntürk'e Armağan, İstanbul, 2008, s. 488-514, s. 491.

¹⁶¹ Bkz. yuk. § II vd.

¹⁶² Kuru/Arslan/Yılmaz, a.g.e., s. 276; Timuçin Muşul, İcra ve İflas Hukuku Temel Bilgiler, 6103, 6217, 6352 sayılı Kanunlar işlenmiş, Güncellenmiş ve Genişletilmiş 4. Bs., Ankara, Adalet Yayınevi, 2012, s. 299; Muşul, İcra ve İflas C. I, s. 664.

¹⁶³ İsviçre hukukunda ücret hazineye ilişkin son değişiklikler için bkz. Sema Taşpınar, İsviçre Federal İcra ve İflas Kanununda Yapılan Değişikliklere Genel Bir Bakış, 75. Yaş Günü İçin Prof. Dr. Baki Kuru Armağanı, Ankara, 2004, s. 599-670, s. 621.

İcra Hukuku'nda Yoksulluğun Önlenmesinde Bir Araç Olarak Haczedilmezlik
Arş. Gör. Serpil Işık

hasılatları, (5) İlama dayanmayan nafakalar¹⁶⁴, (6) Emekli maaşları, (7) Sigortalar ve emekli sandıkları tarafından bağlanan gelirler. Ücret kavramının kapsamına her nevi ücret dahildir¹⁶⁵. İİK m. 83'te ifade edilen emekli aylıkları 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu'nun 93'ncü maddesine göre, borçluya bağlanan emekli aylıkları değildir¹⁶⁶. Zira, 5510 sayılı Kanunu'nun 93'ncü maddesi uyarınca, madde kapsamında ifade edilen ve emeklilerin aldıkları aylık ve ödenekler borçlunun açıkça muvafakati olmadıkça haczedilemeyecektir¹⁶⁷. İİK m. 83 kapsamında kısmen haczedilebileceği ifade edilen emekli aylıklarının kapsamına, özel kuruluşlar tarafından bağlanan emekli aylıkları ile yurtdışından alınan emekli aylıkları girecektir¹⁶⁸.

İİK m. 83/f. 1 uyarınca, borçlunun maaş ve ücretinden kendisinin ve ailesinin geçinmeleri için gerekli olan miktar dışında kalan kısmı haczedilebilecektir¹⁶⁹. Bununla birlikte, icra memuru tarafından haczedilebilecek olan miktar borçlunun maaş ve ücretinin ¼'ünden daha az olmayacaktır¹⁷⁰. Diğer bir ifadeyle, İİK m. 83/f. 2, c. 2'de öngörülen düzenlemeyle, borçlunun maaş ve ücretinin en az ¼'ü muhakkak haczedilecek olmakla birlikte, icra memuru borçlunun maaş ve durumuna göre ¼'ten daha fazla kesinti yapılmasına da karar verebilecektir¹⁷¹. Bu hususu somut bir örnek ile açıklayacak olursak: Borçlunun aylık ücreti, 5000 TL olsun. Borçlu ve ailesinin geçinmesi için gerekli olan miktar 4500 TL olsa bile 5000 TL'lik gelirin en az ¼'ü diğer bir deyişle, 1250 TL'lik kısmının her halükarda haczedilmesi gerekecektir. Bununla birlikte, borçlu ve ailesinin geçinmesi için gerekli olan miktarın 3000 TL olması ihtimalinde ise, borçlunun ücretinin 2000 TL'lik kısmının tamamı haczedilebilecektir. Bununla birlikte,

¹⁶⁴ Nitekim, ilama bağlı nafaka alacakları hiçbir şekilde haczedilemeyecek olan hususlardandır. Zira, mahkeme, nafaka alacaklısının geçinmesi için gerekli olan miktar dikkate alınarak nafaka miktarı takdir ve tayin edilmiştir (Kuru, *El Kitabı*, s. 522; Kuru/Arslan/Yılmaz, a.g.e., s. 276; s. 191).

¹⁶⁵ Kuru, *El Kitabı*, s. 522. Bu kapsamda, borçlunun bağımsız geliri olan borçlunun, sanat, ticaret ve mesleği ile elde ettiği gelirleri de bu kapsamda değerlendirilecektir (Kuru, *Haczi Caiz Olmayan*, s. 319; Baki Kuru, *İcra ve İflas Hukuku Ders Kitabı*, İstanbul, Legal Yayıncılık, 2016, s. 191; Kuru, *El Kitabı*, s. 522; Kuru/Arslan/Yılmaz, a.g.e., s. 276). Borçlunun maaş ve ücretinden başka fazla çalışması karşılığında elde ettiği kazançları da haczedilebilecektir. Doktrinde bu durumun, borçlunun fazla çalışmasını çoğu zaman engelleyeceği şeklinde ifade edilmektedir (Pekcanitez/Atalay/Sungurtekin-Özkan/Özkes, a.g.e., § 14, s. 209).

¹⁶⁶ Kuru, *Ders Kitabı*, s. 191; Kuru, *El Kitabı*, s. 522.

¹⁶⁷ 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu'ndan önceki düzenlemede SSK ve Bağ-Kur emekli maaşları haczedilemez; diğer taraftan Emekli Sandığından alınan emekli maaşları haczedilebilirdi. 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu'nun 93. maddesine göre, ise, "Kanun gereğince sigortalılar ve hak sahiplerinin gelir, aylık ve ödenekleri; 88'nci maddeye göre takip ve tahsilati gereken alacaklar ile nafaka borçları dışında haczedilemez". Ayrıca bkz. yuk. § V, B, 2, b.

¹⁶⁸ Kuru, *Ders Kitabı*, s. 191; Kuru, *El Kitabı*, s. 522.

¹⁶⁹ Özmumcu, a.g.m., s. 491; Kuru/Arslan/Yılmaz, a.g.e., s. 276.

¹⁷⁰ Kuru, *El Kitabı*, s. 523; Kuru, *Ders Kitabı*, s. 192; Kuru/Arslan/Yılmaz, a.g.e., s. 276; Muşul, *İcra ve İflas*, s. 299; Muşul, *İcra ve İflas C. I*, s. 663.

¹⁷¹ Kuru, *El Kitabı*, s. 523; Pekcanitez/Atalay/Sungurtekin-Özkan/Özkes, a.g.e., § 14 , s. 206-207; Yıldırım/Deren-Yıldırım, a.g.e., § 26 , s. 140; Özmumcu, a.g.m., s. 492-493. Görüldüğü üzere, borçlunun haczedilebilecek olan maaş ve ücretinin ¼'lük kısmı asgari değil azami miktarı ifade etmektedir. Bu sebeptendir ki, haczedilebilecek olan kısım ¼'ten az olamaz ise de, borçlu ve ailesinin geçimi için gerekli olan miktar gözetilerek ¼'ten fazlası icra memuru tarafından haczedilebilecektir (Muşul, *İcra ve İflas*, s. 299; Muşul, *İcra ve İflas C. I*, s. 664).

İcra Hukuku'nda Yoksulluğun Önlenmesinde Bir Araç Olarak Haczedilmezlik
Arş. Gör. Serpil Işık

İş Kanununda öngörülen özel düzenleme uyarınca, işçi ücretlerinin ¼'inden fazlası haczedilemeyecektir (İş K. m. 35).

Ücretin İİK m. 83 hükmü uyarınca, haciz dışında bırakılacak olan ¼'den fazla miktardaki kısmı icra müdürü tarafından takdir edilirken, borçlunun ve ailesinin sosyal durumları ile ihtiyaçları da dikkate alınacaktır¹⁷². İcra müdürü takdir yetkisini kullanırken bilirkişiye de başvurabilecektir¹⁷³. Fakat uygulamada çoğunlukla, icra memurları tarafından borçlunun ücretinin ¼'i haczedilmekle yetinilmektedir¹⁷⁴

Borçlunun maaş ve ücretinin haczedilebilecek olan kısmına birden fazla alacaklı tarafından haciz konulması durumunda, bu hacizler konuldukları tarihlere göre bir sıraya konulacaktır¹⁷⁵ (İİK m. 83/f. 2, c. 2). Bu kapsamda, sıraya önce olan alacaklının haczinin kesintisi bitmediği takdirde, sonraki haciz için kesintiye geçilemeyecektir¹⁷⁶ (İİK m. 83/f. 2, c. 3). Görüldüğü üzere, kanun koyucunun maaş ve ücretlerin haczi bakımından İİK m. 100 vd.'nda öngörülen hacze iştirak düzenlemesini kabul etmemiştir¹⁷⁷.

§ SONUÇ

Alacaklı alacağının elde etmek için borçluya karşı icra takibi gerçekleştirecektir. Borçlunun mal ve hakları borçlarının teminatını teşkil edecek olup cebri icra bunların üzerinde gerçekleştirilecektir. Devletin gerçekleştirdiği cebri icra faaliyetinin neticesinde, borçlunun malvarlığında yer alan unsurlar bu hususta yetkili olan organlar tarafından haczedilecek ve ardında da paraya çevrilerek alacaklının tatmin edilmesi sağlanacaktır.

Hal böyle olmakla beraber, cebri icranın bütün koşulları bir arada bulunsa dahi devletin cebri icra faaliyetini gerçekleştireceği malvarlığı değerleri borçlunun istisnasız

¹⁷² Kuru, *Ders Kitabı*, s. 192; Kuru/Arslan/Yılmaz, *a.g.e.*, s. 276; Özmumcu, *a.g.m.*, s. 491; Muşul, *İcra ve İflas C. I*, s. 664. Yargıtay'ın bu yöndeki bir kararı için bkz. Yarg. 12. HD, 22.01.2013, E. 2012/26084, K. 2013/1444 (Kazancı İçtihat ve Bilgi Bankası).

¹⁷³ İcra müdürünün takdir yetkisini kullanması üzerine ücret hazine ilişkin verdiği karara karşı borçlu ve ailesinin İcra-İflas hukukunda öngörülen şikayet (İİK m. 16 vd.) yoluna başvurma imkanları mevcuttur (Kuru/Arslan/Yılmaz, *a.g.e.*, s. 276). Doktrinde, bu kapsamda ileri sürülecek olan şikayet bakımından 7 günlük sürenin söz konusu olacağı ifade edilmektedir. Bkz. Kuru, *Ders Kitabı*

¹⁷⁴ Kuru/Arslan/Yılmaz, *a.g.e.*, s. 277.

¹⁷⁵ Muşul, *İcra ve İflas C. I*, s. 665; Kuru, *Ders Kitabı*, s. 192; Kuru/Arslan/Yılmaz, *a.g.e.*, s. 277. Birden fazla alacaklının sırasına ilişkin şikayetlerin reddine veya kabulüne ilişkin icra mahkemesince verilen kararların, sırası itiraza uğrayan alacaklının alacağının miktarının İİK m. 363/f. 1'deki sınırı geçmesi üzerine temyiz edilmesi mümkündür (Kuru/Arslan/Yılmaz, *a.g.e.*, s. 277).

¹⁷⁶ Kuru, *Ders Kitabı*, s. 192; Muşul, *İcra ve İflas C. I*, s. 665.

¹⁷⁷ Ayrıca, birden fazla alacaklı tarafından konula kesin hacizler arasındaki sıraya karşı hukuki menfaati olan alacaklıların şikayet (İİK m. 16 vd.) yoluna başvurusu mümkündür (Muşul, *İcra ve İflas C. I*, s. 665).

*İcra Hukuku'nda Yoksulluğun Önlenmesinde Bir Araç Olarak Haczedilmezlik
Arş. Gör. Serpil Işık*

tüm mallarını teşkil etmeyecektir. Zira, bütün malvarlığı elinden alınan borçlu, yaşamını idame ettiremez bir hale gelir ve bu durum ise, toplum içinde insanca bir yaşam sürdüremeyecek bir hale gelmesine sebep olur. Bu sebeptir ki, kanun koyucu cebri icranın konusunu Modern hukuk sistemlerinde de olduğu gibi borçlunun şahısvarlığı yerine malvarlığı değerleri üzerinde tayin etmişse de, çeşitli sosyal düşüncelerle haczi caiz olmayan malvarlığı değerlerine ilişkin ayrıca düzenleme getirme gereği duymuştur. Zira, Anayasa'da yer alan sosyal devlet ilkesi (AY m. 2), ölçülülük ilkesi (AY m. 13), insanlık onuru (AY m. 17), ailenin korunması gibi çeşitli ilkeler ile borçlunun cebri icra organları karşısında korunmasını temin edilmesi amacı ile haczedilmezlik kurumunun ortaya çıkmasına sebep olmuştur.

Borçlunun hacze konu olabilecek mal ve haklarından bazılarının haczedilememesi gerek bizim hukuk sistemimizde gerekse de yabancı hukuk sistemlerinde kabul edilmiştir. Böylece, Türk ve yabancı hukuk sistemlerinde borçlunun mallarının haczi bakımından alacaklı karşısında korunması ve bu suretle alacaklı ile borçlu arasında var olan menfaat dengesinin temin edilmesi suretiyle takibin her iki tarafının da toplumsal ölçekte başkasının yardımına muhtaç hale gelerek yoksul hale düşmemeleri ve bu suretle insanlık onuruna yakışan bir şekilde yaşamlarını sürdürebilmeleri amaçlanmış olmaktadır. Bu amaç doğrultusunda, haczi caiz olmayan mal ve haklar, Türk hukukunda, İİK m. 82 vd. hükümleri ile bazı özel kanunlarda; Alman hukukunda, ZPO § 811, 850, 851'de ve İsviçre hukukunda ise, SchKG Art. 581, 592, 593'te düzenlenmektedir.

Tamamen haczedilemeyen mal ve haklar (İİK m. 82) ile kısmen haczedilebilen alacaklar (İİK m. 83) kanun koyucunun birtakım sosyal düşünceleri gözetmesi neticesinde getirilmekle birlikte, günümüzün değişen koşulları ile ihtiyaçlarını karşılamaktan uzaklaşmıştır. İcra İflas Kanunumuzun yürürlüğe girdiği zamandaki düşüncelerle hazırlanmış olan kanuni düzenlemeler ihtiyaçlara ve kurumun getirilme amacı olan insan haklarına, temel hak ve ilkelerle uyumsuzluk arz etmektedir. Aynı zamanda, haczedilmezliğe ilişkin kanun koyucunun getirdiği düzenlemeler kimi yerde birbiriyile çelişmekte; kimi yerde de birbirinin tekrarı niteliğindedir. Zaman içinde kanunun ilgili düzenlemelerinde sözü edilen çelişkileri ve tereddütleri gidermek amaçlı değişiklikler yapılmışsa da uygulamada bu değişikliklerin yeterli olmadığı görülmektedir.

İcra İflas hukukunun, borçluyu alacaklı karşısında koruyarak onu toplum içinde yaşamını insanca sürdürebilmesine olanak sağlama yolundaki düşünce ile kanunlarımızda düzenlenen haczedilmezlik kurumu, icra iflas hukukunun anayasal ilkelere hizmet eden yönü ile toplumsal bir olgu olan yoksulluğun ortaya çıkmasına dolaylı da olsa engel olmaktadır. Bu sebeptir ki, kurumun amacına uygun bir şekilde ve günümüzün değişen koşullarının da gözetilerek aksayan yönlerini gidererek etkin

İcra Hukuku'nda Yoksulluğun Önlenmesinde Bir Araç Olarak Haczedilmezlik
Arş. Gör. Serpil Işık

bir şekilde uygulanabilirliğini sağlayacak çeşitli değişikliklerin en kısa zamanda yapılması gerekmektedir.

KAYNAKÇA

- Akil, C.: Yargıtay Kararları Işığında Haline Münasip Evin Haczedilmezliği (Meskeniyeti) İddiası, **AÜHFD**, 60 (4) 2011, s. 775-808.
- Akil, C.: Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin Bir Kararı Vesilesiyle Devlet Mallarının Haczedilmezliği Kuralı Üzerine Düşünceler, **ABD**, 2012/2, s. 99-119
- Ansay, S. Ş.: Hukuk İcra ve İflas Usulleri, 5. Bs., Ankara, İstiklal Matbaası, 1960.
- Atalay, O.: İflasın Erteleme, 75. Yaş Günü İçin Prof. Dr. Baki Kuru Armağanı, Ankara, 2004, s. 49-99.
- Aydın, M.: Haczedilemeyen Mal ve Haklar, Ankara, Adalet Yayınevi, 2012.
- Balkan, Y.: Haczedilmezlik ve Benzer Müesseseler, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2009.
- Baumbach, A./Lauterbach, W./Jan A./Hartmann, P.: Zivilprozeßordnung, 58. Aufl., München, Verlag C.H. Beck, 2000.
- Berkin, N.: İcra Hukuku Dersleri, 538 Sayılı Kanuna ve Son İçtihadlara Göre, 2. Bs., İstanbul, Hamle Matbaası, 1969.
- Bulut, U.: Borçlunun Haline Münasip Evi Üzerinde İpotek Tesisi ve Haczedilmezlikten Feragat, **DEÜHFD**, Cilt: 12, Özel Sayı: 2010 (Bassım Yılı: 2012), s. 1073-1103.
- Çiftçi, P.: İcra Hukukunda Menfaat Dengesi, İzmir 2008 (Yüksek Lisans Tezi, DEÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü).
- Dubach A.: Der Konkursaufschub nach Art. 725a OR: Zweck, Voraussetzungen und Inhalt, **SJZ** 94 (1998), s. 149-160.
- Kuru B./Arslan R./Yılmaz, E.: İcra ve İflas Hukuku Ders Kitabı, Gözden Geçirilmiş, 6352 sayılı Kanunla Getirilen Yenilikler ve Yapılan Değişiklikler İşlenip Değerlendirilmiş 27. Bs., Ankara, Yetkin Yayınevi, 2013.
- Kuru, B.: İcra ve İflas El Kitabı, Ankara, Adalet Yayınevi, 2013.
- Kuru, B.: İcra ve İflas Hukuku Ders Kitabı, İstanbul, Legal Yayıncılık, 2016.
- Kuru, B.: Haczi Caiz Olmayan Şeyler, **AÜHFD**, 1962/1-4, s. 277-326.
- Muşul, T.: İcra ve İflas Hukuku, C. I, Gözden Geçirilmiş ve Genişletilmiş 6. Bs., Ankara, Adalet Yayınevi, 2013.
- Muşul, T.: İcra ve İflas Hukuku Temel Bilgiler, 6103, 6217, 6352 sayılı Kanunlar işlenmiş, Güncellenmiş ve Genişletilmiş 4. Bs., Ankara, Adalet Yayınevi, 2012.
- Oskay, M./Koçak, C./Deynekli, A./Doğan, A.: İcra ve İflas Kanunu Şerhi (68-99. Maddeler), C. II, Ankara, Turhan Kitabevi, 2007.
- Oğurlu, Y.: AİHM Kararları ve Türk İdare Hukukunda Temel Hak ve Özgürlüklerin sınırlandırılmasında Bir Yargısal Denetim Ölçütü Olarak "Ölçülülük İlkesi", Prof. Dr. Turhan Tufan Yüce'ye Armağan, İzmir, 2001, s. 485-521.
- Özbay, İ.: İcra ve İflas Hukukunda Haczedilmezlikten Feragat (İİK m. 83/a), **AÜEHFD**, 2005, C. IX, s. 543-567.
- Özekes, M.: İcra Hukukunda Temel Haklar ve İlkeler, Ankara, 2009.

İcra Hukuku'nda Yoksulluğun Önlenmesinde Bir Araç Olarak Haczedilmezlik
Arş. Gör. Serpil Işık

- Özekes, M.:** Karar İncelemesi Üzerinde İhtiyati Tedbir Bulunan Bir Gayrimenkulun Cebri İcra Yoluyla Satışı Sorunu, Prof. Dr. Kemal Oğuzman'a Armağan, Galatasaray Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Ocak, Sayı: 1, 2002.
- Özmumcu, S.:** İcra ve İflas Müdürlerinin Takdir Hakkı, Turgut Akıntürk'e Armağan, İstanbul, 2008, s. 488-514.
- Pekcanıtez, H./Atalay, O./Sungurtekin-Özkan, M./Özekes, M.:** İcra ve İflas Hukuku Ders Kitabı, Ankara, Yetkin Yayınları, 2014.
- Postacıoğlu, İ. E.:** İcra Hukuku Esasları, İstanbul, Sulhi Garan Matbaası Kol. Şti., 1967.
- Schönenberger, v. B.:** Der Konkursaufshub nach Art. 725a OR (BISchk, 2002-Heft 5, s. 161-189). (Çev. Üstündağ, S.), "İsviçre Borçlar Kanunu (OR) madde 725a'ya göre İflasın Erteleme" - Yargı Dünyası, Mart 2005, S. 111, s. 9-27 (Anılış: Schönenberger, Art. 72).
- Sungurtekin-Özkan, M.:** İcra Hukukunda Orantılılık İlkesi, Prof. Dr. Turan Tufan Yüce'ye Armağan, İzmir, 2001, s. 177-203.
- Taşpınar, S.:** İsviçre Federal İcra ve İflas Kanununda Yapılan Değişikliklere Genel Bir Bakış, 75. Yaş Günü İçin Prof. Dr. Baki Kuru Armağanı, Ankara, 2004, s. 599-670.
- Uyar, T.:** Haczi Caiz Olmayan Mallar ve Haklar, Recai Seçkin'e Armağan, Ankara, 1974, s. 551-586.
- Üstündağ, S.:** İcra Hukuku Esasları, Baştan Sona Gözden Geçirilmiş ve (4949 Sayılı Kanun Hükümleri Göz Önünde Tutulmak Suretiyle) Yenilenmiş, 8. Bs., İstanbul, 2004.
- Walker, W. D.:** Cebri İcrada Borçlunun Korunması, (Çev.: Hülya Taş-Korkmaz), Prof. Dr. Ramazan Arslan'a Armağan, C. II, Ankara, Yetkin Yayıncılık, 2015, s. 1567-1573.
- Yalçın, M.:** İcra ve İflas Hukukunda Mesken Haczi, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2009.
- Yıldırım, M. K.:** İcra Hukukunun Anayasa ile İlişkisi ve Ölçülülük İlkesi, Hukuk Araştırmaları Dergisi, 1989, S. 1-3, s. 98-115.
- Yıldırım, M. K./Deren-Yıldırım, N.:** İcra ve İflas Hukuku, Genişletilmiş ve Gözden Geçirilmiş 6. Bs., İstanbul, Beta Basım, 2015.
- Zöllner, R./Vollkommer, M.:** Zivilprozessordnung, 22. Aufl., Köln, Verlag Dr. Otto Schmidt, 2001.

KISALTMALAR

Abs.	: Absatz
ABD	: Ankara Barosu Dergisi
AD.	: Adalet Dergisi
AİHS	: Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi
a.g.e.	: Adı geçen eser
a.g.m.	: Adı geçen makale
a.g.t.	: Adı geçen tez
Art.	: Artikel
aşa.	: Aşağıda
Aufl.	: Auflage

*İcra Hukuku'nda Yoksulluğun Önlenmesinde Bir Araç Olarak Haczedilmezlik
Arş. Gör. Serpil Işık*

A.Ş.	: Anonim Şirket
AÜEHFD	: Atatürk Üniversitesi Erzincan Hukuk Fakültesi Dergisi
AÜHFD	: Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
AY	: Anayasa
BATİDER	: Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi
bkz.	: Bakınız
b.	: Bent
Bs.	: Baskı
C.	: Cilt
c.	: Cümle
Çev.	: Çeviren
dn.	: Dipnot
DEÜHFD	: Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
Edit.	: Editör
E.	: Esas numarası
f.	: Fıkra
HD	: Hukuk Dairesi
Hrsg.	: Herausgeber
İBD	: İstanbul Barosu Dergisi
İİK	: 2004 sayılı İcra-İflas Kanunu (RG. 19.06.1932, S. 2128)
İİD	: (Yargıtay) İcra İflas Dairesi
İÜHFM	: İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası
K.	: Karar
Karş.	: Karşılaştırınız
Kol.	: Kollektif
m.	: Madde
N.	: Nummer/Numara/Kenar Numarası
RG.	: Resmi Gazete
Rdn.	: Randnummer/Kenar Numarası
S.	: Sayı
§	: Paragraf
s.	: sayfa/seite
S.K.	: Sayılı Kanun
SchKG	: Bundesgesetz über Schuldbetreibung und Konkurs
Şti.	: Şirketi
TBBD	: Türkiye Barolar Birliği Dergisi
TCK	: Türk Ceza Kanunu (RG. 12.10.2004, S. 25611)
TD	: Ticaret Dairesi
vd.	: ve devamı
Yarg.	: Yargıtay
Y.	: Yıl
YHGK	: Yargıtay Hukuk Genel Kurulu

İcra Hukuku'nda Yoksulluğun Önlenmesinde Bir Araç Olarak Haczedilmezlik
Arş. Gör. Serpil Işık

YKD : Yargıtay Kararları Dergisi
yuk. : Yukarıda
ZPO : Zivilprozessordnung